

De 1912

Prof. C. J. Tornbergs

Korânöfversättning

granskad

af

JOHAN TEODOR NORDLING.

Upsala Universitets Årsskrift 1876.

Philosophi, Språkvetenskap och Historiska Vetenskaper. I.

UPSALA 1876.

Esaias Edquists boktryckeri.

"Korânen.

Öfversatt ifrån arabiskan af C. J. Tornberg"

granskad af
J. T. Nordling.

Af de två språkliga minnesmärken, hvilka jämte vår bibel kunna på grund af sitt innehåll och det genomgripande inflytande de utöfvat och fortfarande utöfva på anseliga delar af menskligheten sägas hafva en allmännare, ja världshistorisk betydelse, Indernas Vedas och Muhammedanernas Korân, och hvilkas öfverflyttande i goda öfversättningar just derföre måste hos hvarje folk, som gör anspråk på att räknas till de bildade nationernas krets, betraktas såsom en angelägen sak och af icke ringa vinst för dess litteratur, eger utan tvifvel den senare för den europeiska bildningen det närmaste och största intresset i sin egenskap af regelbestämmande norm för såväl det religiösa, som samhälliga lifvet hos åtskilliga folk, hvilkas nära granskning till den europeiska världen haft till naturlig följd, att dennas både politiska och bildningshistoria ständigt med dem egt och fortfarande skall ega mångfaldiga och viktiga beröringspunkter. Derföre torde det ock redan på den grunden böra anses icke vara ur vägen att tillse, huruvida en utkommande öfversättning af detta verk tillbörligen motsvarar dess stora literära och religiösa betydelse. Att i detta hänseende en ingående och tillförlitlig pröfning verkställes och offentliggöres blir dessutom äfven derföre så mycket angelägnare, som ett allmänt och på giltiga grunder bygdt omdöme häröfver eljes svårigen kan utbilda sig till följe af grundskriftens oåtkomlighet för den allra största delen äfven af den bildade allmänheten, i det blott ytterst få ega de språkliga insigter, som möjliggöra ett förvissande om öfversättningens riktighet, hvilken af det stora flertalet måste på god tro antagas. Beträffande den behöriga måttstocken för en sådan pröfning, vill det synas, som skulle redan enkel rättvisa och vetenskaplig övöld fordra, att anspråken på en sådan öfversättning, hvad angår ett värdigt, sam-

vetsgrant och texttroget återgifvande af den främmande religionsurkunden icke må ställas lägre än de, hvilka allmänt gälla såsom berättigade i fråga om öfversättandet af vår egen religiösa urkunds grundskrift.

När en professor i österländska språk vid en berömd högskola och dertill en, som redan hunnit egna ett långt lif åt arbete i sin vetenskaps tjänst och särskildt åt sysselsättningen med det arabiska tungomålet, såsom fallet är professoren Tornberg i Lund, slutligen framträder med en öfversättning af det ojämförligt viktigaste af alla de språkliga minnesmärken, hvarpå detta arabiska språk har att bjuda, eger man visserligen rätt att göra sig stora förväntningar och att förutsätta ett verkligen godt arbete. Hans "bok" borde då, efter hvad prof. T. sjelf i förordet till sin öfversättning säger "icke vara något hastverk", utan verkligen fylla ett länge känt och erkänt behof af en till något modernt språk verkställd öfversättning af denna för den menskliga odlingens historia så betydelsefulla bok, på ett sätt, motsvarande nutidens vetenskapliga ståndpunkt och dess fordringar. Så mycket mera obehagligt öfverraskad måste man då känna sig, om man, der man väntat sig endast gediget guld, vid närmare undersökning finner en stor del slagg och, hvad än värre är, mycken falsk metall. Och att detta, dess värre, är förhållandet med prof. Tornbergs verk är en sorglig sanning, hvarom läsaren af efterföljande granskande upsats efter dess genomgående icke lärer kunna vidare hysa några tvifvel. Hvad den svenska öfversättningens språk i och för sig angår, hafva vi ansett oss böra lemna omdömet deröfver åt den läsande allmänhetens eget afgörande och derföre inskränkt oss till att genom några här nedan i förbigående framställda anmärkningar rörande deri förekommande osvenska eller rent af obegripliga uttryckssätt (se t. ex. 3 (anm. 3), 8 (anm. 3 mot slutet), 8 (anm. 7 och 22), 31, 35 (i början och mot midten), 46, 50 m. fl.) antyda, hurusom äfven från detta språks särskilda synpunkt sedt åtskilligt återstår att önska, om också må medgifvas att en viss lättfattlig, ehuru något omständlig, tydlighet i allmänhet utmärker öfversättningen. Beträffande åter troheten mot originalet. hvilken man, att döma efter en hastig blick på de många kursiverade och inklamrade tillägg, hvaraf hvarje sida hvimlar, kunde vara färdig antaga böra vara synnerligen stor, visar sig verkliga förhållandet vid närmare undersökning vara något helt annat. Dessa tillägg äro nämligen så långt ifrån, hvad de vilja anses vara, uttryck för ett samvetsgrant skiljande mellan hvad som verkligen eger motsvarighet i grundskriften, eller saknar sådan, att de tvärtom ofta stå tillsammans med och föranledas af alldeles onödiga omskrifningar af grundskriftens uttryck, hvilka omskrifningar göra öfversättningen på otaliga ställen

till en omständlig parafras och i samband med dessa kursiverade tillägg och parenteser låta det hela framstå såsom ett oting midt emellan öfversättning och förklarande kommentar. Att detta omdöme angående öfversättningen icke må anses vara för strängt, det skola vi under nedan följande granskning, ehuru den inskränker sig till blott några få sidor af densamma, få mer än önskligt många tillfällen att med exempel upvisa.

I allmänhet vill det först och främst synas, som förbisåge eller ringaktade prof. T. flere af de viktigaste ledande grundsatser, hvilkas iakttagande utgör ett oundgängligt vilkor för åstadkommande af en verkligt tillfredsställande öfversättning och hvilka framför allt gjorts gällande af de mera framstående målsmännen för den nyare såväl inhemska, som tyska bibeltolkningen med dess vetenskapliga grundlighet och omutliga samvetsgranhet, bland dessa först och främst den att icke åtnöja sig med ett blott ungefärligt återgifvande af grundskriftens tanke i allmänhet och meningens hufvudsakliga innehåll, utan noga följa den föreliggande texten äfven i det enskilda och, så vidt medgifves af det språks natur, hvartill öfversättningen sker, d. v. s. under påaktande, att detta icke lider våld eller intvingas i hårda eller främmande former, söka i såväl satsbygnad som särskilda uttryckssätt, konstruktioner och enskilda ord utpräglä öfversättningen till en närmast motsvarande bild af originalet. Sålunda måste efter denna grundsats en samvetsgrann öfversättare känna sig förpligtad att undvika hvarje *onödigt* omskrifning af hela satser eller enskilda uttryck, hvarje *obehöflig* omkastning i sats- och ordföljd, något som gäller, om ock blott i största allmänhet, till och med den metriska eller rytmiska öfversättningen, vidare att icke *på ett godtyckligt ungefär* ändra förhållandet af satsers underordnande och vidordnande, att icke *utan behof* omskapa desamma, göra exempelvis aktiv sats till passiv och tvärtom, eller *utan giltig anledning* uttrycka ett objekts-förhållande genom förmedling af präposition och omvänt, eller, der ett fullt motsvarande bildligt uttryck finnes *onödigtvis* använda ett annat, att icke på ena stället lemna ett ord eller uttryck alldeles å sido, på det andra *utan tvingande skäl* tillägga ett sådant, som saknar motsvarighet i grundskriften, att icke *utan grund* ändra förhållandet af bestämd eller obestämd ställning hos ett nomen, m. m. sådant. Men i nästan alla dessa hänseenden tyckes prof. T. anse sig berättigad att förfara med en godtycklighet, som gränsar i vissa fall ända till själfsvåld och som mångenstädes på ett betänkligt sätt till spillo gifver innehållet [se t. ex. 5 (anm. 2, 6, 8), 6 (anm. 1), 7 (anm. 11), 8 (anm. 12, 26, 27), 17, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 52 m. fl.]. Han säger

visserligen själf i sitt förord (sid. x), att "Korånens språk med sitt oftast orakelmässiga och icke sällan, kanhända med flit, otydliga uttryckssätt gör en ordagrann öfversättning på många ställen alldeles omöjlig." Men att knappas ett enda af de många, i det följande anmärkta felen mot nyss angifna grundsats kan på denna grund försvaras eller sålunda förklaras torde komma att synas klart för en hvar. Också, när han omedelbart derefter tillfogar, att det "derföre varit nödvändigt att dels ifylla meningarna och dels med korta förklaringar visa läsaren, huru ett uttryck bör förstås" talar han i själfva verket om något helt annat. Ty huru vanprydande och olämpligt, efter hvad vi redan antydt, detta sätt att gå till väga än må anses vara med afseende på öfversättningens framträdande i värdig dräkt, är det dock visserligen ingen, som skulle vilja tillräkna honom detta så kallade ifyllande såsom bristande ordagrannhet, om blott det öfriga, hvilket enligt denna anordning och just på grund af densamma synes dess mera afsedt att gå och gälla för att vara allt, hvad texten innehåller, och intet derutöfver, visade verklig trohet mot densamma, något som dock är allt annat än fallet.

En annan af noggranne tolkare likaledes strängt vidhållen grundsats, den nämligen att följdriktigt återgifva samma ord i grundskriften med samma ord i öfversättningen på alla de ställen, der icke sammanhanget tydligen gifver en skiftande bemärkelse vid handen, och detta framför allt dels i fråga om stående uttryck för vissa dogmatiska begrepp eller allmänna föreställningssätt, dels och synnerligast inom området af en och samma eller nära sammanhängande meningar, der detta återvändande af samma ord eller uttryckssätt oftast är fullt afsigtligt och nära står tillsammans med och betingar innehållets egentliga syfte, har, såsom flera af nedan följande anmärkningar visa, till den grad lemnats ur sigte af prof. T., att en nästan exempellös brist på själföfverensstämmelse sålunda blifvit rådande [se t. ex. 7 (anm. 2, 15), 6 (mot slutet), 31, 32, 33, 34, 37, m. fl.] och meningens rätta förstånd ofta fördunklats, ja icke sällan på ett betänkligt sätt äfventyrats eller rent af gifvits till spillo [se t. ex. 5 (anm. 7), 32, 34, 35 (mot slutet)]. Det kunde möjligen här invändas, att i fråga om öfverflyttning från ett språk till ett annat det i de flesta fall är ganska svårt och ofta alldeles omöjligt att finna uttryck i det ena fullt motsvarande dem i det andra, d. v. s. angifvande begrepp af fullt samma innehåll och omfattning, och att således ej sällan ett och samma ord i det ena språket kan och bör just på grund af denna blott ofullständiga motsvarighet i det andra vid öfversättningen återgifvas på olika ställen med olika eller skiftande

uttryck. Men om detta ock må vara en sanning, hvilkens rigtighet vi äro långt ifrån att vilja i dess allmänhet bestrida, uphäfves likväl icke derigenom på något sätt ofvan angifna grundsats giltighet för de särskilda fall, som nyss framhållits.

Hvad vidare angår de ofvannämnda otaliga tillsatserna i kursiv stil eller inom parentes, röja äfven dessa ett misskännande af ännu en tredje bland gode öfversättare såväl som textutgivvare allmänligen erkänd grundsats, den nämligen att icke många och vanpryda texten genom uptagande deri af för densamma främmande beståndsdelar. Vi hafva redan uttryckt vår tanke angående dessa tillsatser, att de i förening med det ofta parafraaserade återgifvandet i öfrigt af grundskriftens innehåll i väsendtlig mon beröfvat arbetet karaktären af verklig öfversättning och kommit det att blifva till hälften en förklarande utläggning. Visserligen tillägger prof. T. å det ofvan (sidan 4) anförda stället i förordet "Båda delarne" ("att ifylla meningarna och med korta förklaringar visa läsaren, huru ett uttryck bör förstås") "hafva inrymts i texten, de förra medelst kursiv stil, de senare satte inom parentes, för att så mycket som möjligt undvika de vid läsningen störande noterna." Men att ens i detta hänseende genom ifrågasvarande förfaringssätt något som hälst vunnits måste på det högsta betviflas. Ty ett af de tu; antingen undfaller det läsarens upmärksamhet, att dessa tillsatser sålunda utmärkts såsom främmande beståndsdelar i motsats till den egentliga texten, d. v. s. de upfattas oakadt kursivering eller inklamring såsom *ett* med det öfriga — något, som för öfrigt visserligen icke torde vara till fromma för en riktig förställning om koränens språk — och hvartill tjänar då det myckna besväret med deras särskilda utmärkande? — eller upmärksammar läsaren dem såsom sådana och kan då icke gerna undgå att låta tanken stanna vid deras — hvad synnerligen de kursiverade tilläggen angår, ofta högst underliga — förhållande till och betydelse för det öfriga. Men för den, som så läser, innebär den lilla omvägen till en not ned på samma sida alls ingen nämnvärdt störande olägenhet. Snarare vill förhållandet synas blifva det motsatta, emedan just dessa för denne senare i alla händelser störande — åtminstone i den mening prof. T. synes säga det om noterna — tillägg nu påtrugas honom på ett vida mera nödgande sätt än genom vanliga noter, då de sålunda uptagna i texten icke lemna honom samma frihet att efter eget godtfinnande själf bestämma, när han må anse sig behöfva eller icke behöfva söka en förklaring af textens verkliga innehåll. Utan tvifvel skulle också ett motsatt sätt att gå tillväga hafva äfven i andra hänseenden, än hvad rör det blott yttre skicket, ländt till öfversättningens fördel.

Först och främst hade då sannolikt mycket af det, som nu finnes helt onödigtvis tillagdt vare sig under ena eller andra formen, alldeles uteblifvit, då det icke gerna faller någon in att tillskapa fullkomligt betydelselösa noter. För det andra skulle då öfversättaren hafva mer, än hvad nu varit fallet, nödgats följa grundskriften i spåren, huru litet han än i öfrigt synes böjd att vid densamma fästa tillbörligt afseende, enär det då skulle hafva blifvit rent af ogörligt att, såsom nu ofta skett, omskrifva exempelvis ett ord i subjekts- eller objektsställning med två eller flera, af hvilka det, som närmast eger motsvarighet i texten, satts såsom genitiv, under det att den kursiverade ifyllnaden gjorts till hufvudord, och öfversättningen på detta sätt fått ett skick, som måste ingifva den oinvigde läsaren den föreställningen, att det arabiska språket kunde medgifva inträdet af en genitiv, der satsförhållandet fordrar en nominativ eller akkusativ, eller tillåta utelemnandet af ett hufvudord, utan att sammanhanget själf gifver vid handen, hvad som bör underförstås, d. v. s. öfverhufvud visa en ofullständighet och brist till både innehåll och form, hvartill intet annat språk är i stånd att förete någon motsvarighet. För det tredje skulle prof. T. derigenom hafva besparat sig den befogade anklagelsen för bristande följdriktighet vid användandet af detta dubla beteckningssätt, något, hvartill han nu snart sagdt med nödvändighet kommit att hemfalla. Det är nämligen genom prof. T:s egen förklaring satt utom allt tvifvel, hvad man eljes lätteligen på grund af denna bristande följdriktighet skulle draga i betänkande att antaga, att den kursiva stilen afser att utmärka tillägg af sådana ord och uttryck, som visserligen icke ega motsvarighet i grundskriften, men som dock förmenas vara nödvändiga för återgifvandet af grundskriftens mening på svenska, under att med inklamringen angifves tillsatsens natur af en blott förklaring. Ty annorlunda kan man icke gerna förstå dessa prof. T:s redan sidd. 4 och 5 anförda, i sitt sammanhang så lydande ord: "Det har derföre varit nödvändigt att dels ifylla meningarna och dels med korta förklaringar visa läsaren, huru ett uttryck bör förstås. Båda delarne hafva inrymts i texten, de förra" (?) "medelst kursiv stil, de senare satte inom parentes." Hvad det förra skulle hafva att i grunden betyda, är svårt nog att inse, ty hvad som icke eger en motsvarighet i grundtexten kan ock saklöst vara borta ur öfversättningen, ja, bör derur alldeles utgå, då det väl aldrig må vara en sann öfversättnings upgift att varda tydligare än originalet. I själfva verket är också hela denna åtskilnad ett rent själfbedrägeri, och det dubla beteckningssättet ett lika onödigt som nytt påhitt. Föregående öfversättare hafva alla använt antingen blott det ena

eller det andra eller intetdera, och hvarje af dessa utvägar synes vara att föredraga framför den af prof. T. valda. Också skall i det följande med exempel styrkas, att dessa prof. T:s kursiverade tillsatser antingen äro helt och hållet onödiga [se t. ex. 8 (anm. 28), 10, 11, 15, 18, 28, 55 (mot slutet) m. fl.], eller först genom prof. T:s mindre noggranna återgifvande af grundskriftens innehåll blifvit behöfliga [se t. ex. 1 (anm. 3), 8 (anm. 4), 8 (anm. 18), 12, 13, 18—23), m. fl.], eller ock på sin höjd utgöra förklarande tillägg af alldeles samma natur, som de inklamrade [se t. ex. 5 (anm. 3), 14, 16, 17, 32 m. fl.], hvarförutan äfven otaliga tillsatser utöfver grundskriftens innehåll förekomma utan att angifvas vare sig på ena eller andra sättet, ehuru de i intet hänseende skilja sig från andra, som sålunda särskildt utmärkts [se t. ex. 1 (anm. 9), 3 (anm. 4), 4 (anm. 5), 5 (anm. 6), 27, 28, 29, 30, 33, m. fl.].

Utom hittills omnämnda stora bristfälligheter i hufvudsakligen formelt hänseende visar sig dessutom vid en närmare granskning af prof. T:s öfversättning en vida större mängd af verkligen språkliga misstag och origtigheter, än hvad man skulle kunnat anse möjligt från ett sådant håll. Intet menskligt verk är utan sina brister, men att, såsom förhållandet skall befinnas vara med denna prof. T:s öfversättning, inom några få blad, tagna här och der på slump, så många fel och förbiseenden kunna upvisas med afseende på upfattningen såväl af hela meningar och satser [se t. ex. 4 (anm. 4), 32, 35 (mot slutet), 37, 38, 40, 44, 46 m. fl.], som af enskilda konstruktioner och enstaka ord [se t. ex. 4 (anm. 1), 6 (anm. 2, 6), 31 (mot slutet), 36, 39, 42, 45, 49, 50, 53 m. fl.], samt hvad dessa sista angår synnerligast af de för sammanhanget i det hela så viktiga små-orden, de s. k. partiklarne [se t. ex. 3 (anm. 5), 4 (anm. 1), 7 (anm. 2 mot slutet), 8 (anm. 5 och 29), 32, 41, 46, 51, 52 m. fl.], torde vara mera än som på ofvan angifna allmänna grund låter sig ursäktas.

Det återstår oss dock ännu, innan vi gå att afsluta denna inledande allmänna sammanfattning af hufvudpunkterna i vår granskning, att vidröra en enda ömtåligare punkt, i det vi nödgas förklara prof. Tornbergs arbete vara till en god del något helt annat, än hvad det på titelbladet utgifves vara, nämligen "öfversatt från arabiskan." Af professor *A. Sprenger* i Bern eger man ett i sitt slag förträffligt verk, utkommet i tre dryga band under titel: "Das Leben und die Lehre des Mohammad", hvori han med afseende på det sålunda genom bokens titel angifna hufvudsyftet för sitt arbete styckvis på spridda håll i tysk öfversättning återgifvit, efter hvad han själf på ett ställe förklarar, en stor del af Koränen. Det befinnes nu i

själfva verket vara ifrån dessa af Sprenger till tyskan öfversatta korân-utdrag, som prof. T. utan att försmå vare sig de kortare eller längre styckena i sin tur öfversätter, och detta med en trohet mot det tyska originalet, hvilken lemnar troheten mot den arabiska texten på de ställen, som icke finnas af Sprenger öfversatta, långt bakom sig, något, som likväl icke hindrar, att prof. T. ej sällan, än genom ett missförstånd eller förbiseende, hvartill påtagligen den tyska (icke den arabiska) texten gifvit anledning [se t. ex. 3 (anm. 3), 6 (anm. 6), 8 (anm. 1, 2, och 9), än vid en svag ansats till frigörelse från detta slafviska följande i en annans fjät [se t. ex. 1 (anm. 1), 5 (anm. 8), 8 (anm. 7) äfven här låter misstag komma sig till last, hvilka han, om han hållit sig mera till den arabiska texten, möjligen aldrig skulle hafva äfventyrat. Då för öfrigt äfven Sprenger själf i dessa utdrag med stor frihet återgifver den arabiska grundskriftens innehåll, — något som dock mindre kan förtänkas *honom*, i betraktande af att icke öfversättandet såsom sådant för honom är hufvudupgiften, utan att han gifver dessa utdrag blott för att med deras allmänna innehåll stöda sina åsigter och sin upfattning af vissa omständigheter i Mohammeds såväl inre som yttre lif, — och då prof. T. vid sitt öfversättande från tyskan mångenstädes låter äfven sådant medfölja, hvartill grundskriften icke erbjuder ringaste motsvarighet [se t. ex. 8 (anm. 26, 27, 28) m. fl.], har det ena med det andra haft till följd, att hans återgifvande af alla dessa ställen blifvit om möjligt än mindre motsvarande anspråken på en god och noggrann öfversättning.

Som nu denna senaste anmärkning mot prof. T. såsom korân-öfversättare är af den svåra natur, att alla öfriga, huru viktiga de i och för sig än må vara, i jämförelse dermed nedsjunka till obetydheter, må det anses för vår ovillkorliga pligt, att icke länge blifva skyldige beviset för dess sanning, hvarför vi också börja vår granskning i det enskilda med att återgifva några utdrag ur prof. T:s öfversättning, tagna på måfå från olika ställen i början, ini och imot slutet af korânen, samt spaltvis sammanställa dem med Sprengers motsvarande tyska öfversättning af samma ställen för att sålunda upvisa de förras i de flesta fall nästan ordagranna öfverensstämmelse med de senare. Att dertill i en tredje spalt foga den arabiska texten kunde visserligen hafva erbjudit en viss bekvämlighet för den i grundspråket kunnige, men synes dock i det hela onödigt, då de få, som äro mäktige arabiskan, utan tvifvel äfven eljes ega grundskriften att tillgå. Angelägnare har det synts att genom en i tredje spalten framställd jämlöpande öfversättning af ännu en annan tysk korân-öfversättare, Ullman (utg. år 1840) och det tillfälle till omedelbar jämförelse mellan

denna och Sprengers, som sålunda beredes, tydligt lägga äfven för den oinvigde i dagen, huru två särskilda öfversättningar till och med till samma språk kunna, ja måste från hvarandra afvika, så snart de hvar för sig själfständigt utarbetats, och att således prof. Tornbergs öfversättning omöjligen kunnat erhålla sin stora öfverensstämmelse med Sprengers på annat sätt än genom att från densamma omedelbart utgå. Med afseende på den enda tänkbara möjlighet till tvekan angående detta oväntade förhållande, hvilken ännu skulle kunna återstå för den, som själf ur stånd att jämföra grundskriften vore färdig förmena, att denna likhet mellan prof. T:s och Spr:s öfversättningar möjligen torde bero på, att dessa båda mer än Ullmanns troget följa textens ordalydelse, må här under hänvisande till hvad redan yttrats, och som i det följande skall i enskildheter styrkas, helt enkelt anmärkas, att detta är allt annat än fallet, och att Ullmann, ehuru visserligen också han gör allt för litet afseende på textens ordalydelse, dock på intet sätt kan sägas behandla den friare än Sprenger gör. Dessutom vill en sådan förmodan vid närmare särskådande visa sig påtagligen orimlig för en hvar, som någonsin gjort sig möda med att jämföra två öfversättningar, hvilka som hälst, med ett och samma original. Den öfverensstämmelse, som på sistnämnda grund kan komma att upstå, är nämligen helt olikartad med den, som visar sig råda mellan prof. T:s och Spr:s korän-öfversättningar.

I. Redan på första sidan af prof. T:s korän-öfversättning hafva vi ett ställe, hvilket äfven Sprenger sett sig föranlåten att återgifva i tysk öfversättning bland de korän-utdrag, som innehållas i hans ofvannämnda arbete. Se här en sammanställning af de båda öfversättningarna jämte Ullmanns återgifvande af samma stycke.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
1. Sur. II. v. 1. "Här ¹⁾ är en bok ²⁾ , öfver hvilken <i>tillvaro</i> ³⁾ intet tvivel råder, till de frommes ledning.	Del. II. s. 287. "Hier ist das Buch, über dessen Vorhandensein kein Zweifel obwaltet, zur Leitung der Frommen.	Sid. 1. "Dies ist das nicht zu bezweifelnde Buch, eine Richtschnur für die Frommen,

¹⁾ Textens motsvarande ord betyder helt enkelt *detta* eller *denna*.

²⁾ Ordets obestämda ställning, hvilken strider mot såväl Sprengers öfversättning som den arab. grundskriften, torde få anses såsom innebärande en grammatikaliskt ohållbar upfattning.

³⁾ Man märke Spr:s "Vorhandensein." Den arab. grundskr. angifver blott ett *om hvilken* eller *öfver hvilken*. Tillägget för öfrigt alldeles onödigt.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
v. 2. De som tro på det fördolda, upprätthålla gudstjensten ⁴⁾ och utgifva <i>almosor</i> ⁵⁾ af det, som vi beskärt ⁶⁾ dem,	Diejenigen, welche an das Verborgene glauben, den Gottesdienst aufrecht erhalten und von dem ihnen Beschernten Almosen spenden, und diejenigen, welche an das auf dich herabgesandte glauben, wie auch an das, was vor dich herabgesandt worden ist und an das Jenseits, sie — sie gehen sicher in ihrer Ueberzeugung, sie wandeln an der leitenden Hand ihres Herrn und sie sind die Glückseligen."	so da glauben an die Mysterien, und das Gebet verrichten, und von dem was wir huldvoll verliehen, Almosen geben, und da glauben an das, was wir dir offenbart und an den jüngsten Tag. ⁸⁾ Sie folgen der Leitung ihres Herrn und werden glücklich sein."
3. och de som tro på det, som uppenbarats dig, <i>Muhammed!</i> samt på det ⁷⁾ , som uppenbarats före dig och på det eviga lifvet — de hafva en fast öfvertygelse,		
4. de ledas af sin Herres hand ⁹⁾ och de äro de salige ¹⁰⁾ .		

⁴⁾ Spr. "den Gottesdienst." Textens ord angifver blott *bönen*, hvilket är något helt annat. Sprs och T:s öfversättning alltså mindre riktig, hvilket ock framgår af denna suras 4:de vers, der T. visserligen öfversätter såsom här, men der det samtidigt i tredje rummet anbefalda *knäböjandet med de knäböjande*, hvilket tydligen tillhör gudstjänsten, förbjuder inläggandet af en sådan betydelse redan i första momentet. Eljes återgifver också T. själf på mångfaldiga ställen ordet med bön såsom redan i v. 42.

⁵⁾ Det här befintliga, kursiverade ordet *almosor* torde någon känna sig böjd att anse verkliga vara just en sådan tillsats, som enl. prof. T:s sid. 6 anförda mening skulle utan att ega motsvarighet i grundskriften vara erforderlig i den svenska öfversättningen för meningens fullständigande. Saken är dock den, att härvarande kursiverade tillsats lika som de flesta öfriga sådana mycket väl kan äfven i den svenska öfversättningen lemnas åsido, blott man väljer lämpligt uttryck för återgifvandet af textens ord och icke betraktar såsom en ligkiltig sak, att själfva öfversättningen göres till en utläggande förklaring.

⁶⁾ I den arab. grundskr:s motsvarande ord och dess egentliga betydelse finnes ingen särskild anledning till öfversättningens *beskärt* (Spr. Beschertem). Närmare ligger då Ullmans *huldvoll verliehen*.

⁷⁾ Spr. "wie auch an das", enligt grundskr. blott *och det*.

⁸⁾ Ullmanns öfversättning företer här tydligen, sannolikt af förbiseende, ett stypadt skick.

⁹⁾ Om något sådant, som begreppet "hand", vet grundskriften alldeles intet. Den innebär endast, *de hafva* eller *äro i åtnjutande af ledning från sin*

Den lilla försigtighet, hvilken emellertid, såsom naturligt är här i det första upslaget af prof. T:s arbete, ännu visar sig på nyssanförda ställe i en sträfvan att i någon mån vexla uttrycket från allt för stor motsvarighet till det i Sprengers öfversättning, lemnas, såsom vi skola finna, snart alldeles åsido. Närmaste ställe i Koränen, hvaraf äfven hos Spr. ett utdrag finnes i öfversättning, är 2:a Surans 59:de vers. Se här dess lydelse i de särskilda öfversättningarna:

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
2. Sur. II. v. 59. "Sannerligen, de troende, judarne, de christne och Sabierna ¹⁾ , med ett ord ²⁾ , hvar och en som tror på Gud och på den yttersta dagen samt gör något godt ³⁾ , får sin lön hos sin Herre. De hafva intet skäl till fruktan ⁴⁾ och skola ej sörja."	Del. III. s. 35. "Die Glaubigen, die Juden, die Christen und die Çäbier — kurz Jeder der an Allah und den jüngsten Tag glaubt und etwas Gutes thut — erwartet ihr Lohn bei ihrem Herrn; sie haben keinen Grund sich zu fürchten und werden nicht trauern."	Sid. 6. "Die Glaubigen, seien es Juden, Christen oder Sabäer, wenn sie nur glauben an Gott, an den jüngsten Tag und das Rechte thun, so wird einst ihnen Lohn von ihrem Herrn, und weder Furcht noch Traurigkeit wird kommen über sie."

Herre. För öfrigt måste det betraktas såsom en inkonsekvens af prof. T. att icke hafva kursiverat ordet *hand* likaväl som ofvan i första versen det äfvenledes af Sprengers öfversättning föranledda, onödigtvis tillsatta ordet "tillvaro", hvaremot det i tredje versen af T. för egen del tillagda ordet "Muhammed" följdrigtigt bort inklamras i stället för att kursiveras.

¹⁰⁾ Möjligen föranledt af senare delen i Spr:s "die Glückseligen", enligt grundskr. blott de *lycklige* eller *sälle*. Utom af här närmast antydda enskildheter röjes ock på nu anförda ställe den Tornbergska öfversättningens allmänna osjälfständighet och dess följande i spåren af Sprengers i den med dennes fullkomligt öfverensstämmande upfattningen af detta styckes mångtydiga innehåll, fast visserligen på ett sätt, som synes allt annat än lyckligt, enär Mohammed, som nog har tillräckligt mången blunder ändå att svara för, enligt denna upfattning onödigtvis påbördas den orimlighet, att göra gudstjänstens uprätthållande och almosors utgifvande till beståndsdelar af en fast öfvertygelse; hvarförutan återgifvandet af textens starkt demonstrativa pronomen i spetsen af den fjärde versen med det enkelt personela *de* måste anses mindre riktigt.

¹⁾ Här är öfverensstämmelsen i prof. T:s öfversättning med den i Spr:s utdrag så mycket mera slående, som grundskriften i motsats till denna öfversättning på ett egendomligt sätt vexlar uttrycken. Der heter det nämligen ord för ord: *De, som tro* (eller, *äro rättrogne*) och *de, som äro judar, och nazareerna och sabeerna.*

²⁾ Sprengers "*kurz*"; i texten intet motsvarande.

³⁾ Så ock Sprenger; efter grundskriften helt enkelt: *handlar rättskaffens.* Detta tillagda "*något*" (Spr. "*etwas*") är dessutom så till vida olämpligt,

Till denna vers fogar prof. T. en not af följande innehåll: "Denna tolerans hade sin grund i Muhammeds öfvertygelse, att dessa religions-samfunds skrifter hade sitt ursprung ifrån samma källa, och därför trodde han på dem, sålänge som de ej brukades såsom vapen emot honom, emedan han ej kände dem." Denna not, som likaledes måste anses vilja gå och gälla för att vara en prof. T:s egen anmärkning, då ingen den ringaste hänvisning eller antydning om något annat här förefinnes, är dock i själfva verket äfven den ett rent långods från Sprenger, hvilken omedelbart till ofvanskrifna korân-utdrag fogar följande betraktelse. "Diese Toleranz ging hervor aus der Ueberzeugung, dass die Bücher der genannten Sekten aus ein und derselben Quelle entsprungen sind, und deswegen glaubt Mohammed an dieselben, so lange sie nicht als Waffe gegen ihn gebraucht wurden, weil er sie nicht kannte." Såsom synes är öfversättningen från tyskan äfven här otadeligt trogen.

Men vi öfvergå till andra delar af korânen, och välja på måfå längre in i densamma slutet af 6:te suran:

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
3. Sur., VI. v. 155. "Der- efter hafva vi medde- lat ¹⁾ boken fullstän- digt ²⁾ åt Moses, för att gifva honom företräde framför den, som gör ³⁾ sig förtjent. Den blef sålunda ⁴⁾ till en förkla-	<i>Del. II. s. 295.</i> "Dar- auf [.....] haben wir dem Moses, um ihn vor dem, der sich verdient gemacht, zu bevorzu- gen, das Buch vollstän- dig mitgetheilt. Es wur- de dadurch zur Erklä-	<i>Sid. 110.</i> "Wir haben dem Mose die Schrift gegeben, als eine voll- kommene Anleitung für Die, welche nur was recht ist thun wollen, und sie lehrt den Un- terschied aller Dinge.

som det omöjligen kan vara meningen att vid blott någon enda eller en och annan god handling anknyta löftet om evig lyckalighet.

⁴⁾ Grundskriften säger blott: *ingen fruktan skall vara* eller *råda öfver dem*, men Sprenger har behagat tillägga, "sie haben keinen Grund", och sålunda har ock prof. Tornberg tillagt sitt "de hafva intet skäl", hvilket också därför följdriktigt bort kursiveras.

¹⁾ Sprengers "mitgetheilt"; efter grundskriften deremot *lätit* (Moses) *få* eller *bekomma*.

²⁾ Sprengers "vollständig"; man jämnföre Ullmanns öfvers.

³⁾ Vid den i öfrigt aldeles ordagranna öfversättningen från Spr:s utdrag synes prof. T. här hafva misstagit sig i afseende på ordet "gemacht" såsom stående för *gemacht hat*, då han öfversätter det med "gör", såsom hade här stått blott *macht*, något som för öfrigt strider mot såväl grundskriften själf, som all rimlig svensk mening.

⁴⁾ Till dessa ord finnes väl hos Spr. ("es wurde dadurch"), men alls icke i grundskr. någon motsvarighet. De borde väl därför, såsom förmod-

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
ring af alla ting, till ledning och nådebevis. <i>Vi hafva gjort detta</i> ⁵⁾ , på det att de skulle tro på mötet med sin Herre.	rung aller Dinge, zur Leitung und zum Gnadenausfluss. Wir haben es mitgetheilt, auf dass sie an das Zusammen treffen mit ihrem Herrn (ihre Verantwortlichkeit) glauben sollten.	Sie ist eine Leitung und Gnade, damit die Kinder Israels an die Ankunft ihres Herrn glauben mögen.
v. 156. Detta är en uppenbarad ⁶⁾ , välsignad bok; följ den och frukten Gud, på det I mågen få barmhertighet ⁷⁾ .	Dieses ist ein geoffenbartes, gesegnetes Buch; folget ihm und fürchtet Gott, auf dass ihr Gnade findet."	Und diese Schrift, (der Korân,) die wir nun geoffenbart, ist gesegnet; befolget sie und fürchtet Gott, auf dass ihr begnadigt werdet."

Af samma sura finnas äfven de två följande verserna på ett annat ställe hos Sprenger öfversatta:

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
4. Sur. VI. v. 157. "Så att I ej kunnen säga: "före oss uppenbarades boken för två partier 1)	<i>Del. II. s. 289.</i> "Damit ihr nicht sagen könnt: "Das Buch wurde vor uns für zwei Parteien	"und saget nicht: Die Schrift ist nur zwei Völkern vor uns geoffenbart worden und wir

ligen af T. räknade till de nödvändiga tilläggen, hafva kursiverats likaväl som de i nästa anmärkning omnämnda.

⁵⁾ Dessa ords tilläggande utöfver all motsvarighet i den arab. texten under fri omskrifning af Spr:s "Wir haben es mitgetheilt" synes här stå tillsammans med ett äfven å andra ställen märkbart misskännande af den arabiska verbalpartikeln *la'alla's* verkliga natur och betydelse (se längre fram).

⁶⁾ Enligt grundskriften ordagrant, *hvilken vi hafva nedsändt.*

⁷⁾ Såsom här af synes inskränker sig, kan man säga, det själfständiga i prof. T:s öfversättning af dessa korânverser till ofvannämnda origtiga förändring af Spr:s perfekt *gemacht* till det präsentielä *gör* och kursiverandet af orden "*Vi hafva gjort detta.*" Hans slafviska följande af Sprenger bliver här så mycket påtagligare ett upgifvande af all egen mening, som detta ställe hör till ett af de mera mångtydiga, och Spr. i sin ganska parafraserade öfversättning visserligen icke synes hafva träffat den lyckligaste tolkningen.

¹⁾ Nästan ordagrant öfversättande från Sprenger förbigår prof. T. likasom denne helt och hållet grundskriftens för meningens rätta förstånd så viktiga inskränkningspartikel *innamâ* (endast) och rycker likasom han be-

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
(judar och christne) ²⁾ , men vi äro icke för- trogne med deras läro- sätt",	(die Juden und Chri- sten) herabgesandt, wir aber sind mit ihrer Scholastik nicht ver- traut",	waren zu unwissend, sie zu verstehen.
158. ej heller: "Om bo- ken hade nedsändts ³⁾ till oss, så skulle vi låta bättre leda oss än de" ⁴⁾ . En upplysning har nu kommit till E- der, som utgår ⁵⁾ ifrån	noch: "Wenn das Buch für uns herabgesandt worden wäre, so wür- den wir uns besser lei- ten lassen als sie." Es ist euch nun eine Er- leuchtung zugekommen,	Saget nun auch nicht: Wäre uns die Schrift geoffenbart worden, so würden wir uns besser als sie haben leiten lassen; denn von euerm Herrn ist euch ja zugekommen

stämningen "före oss" ur dess rätta läge såsom uteslutande en bestämning till uttrycket "två partier" (Spr. zwei Parteien) och delande dermed den restriktiva betoningen. Men på detta sätt uppstår blott omening eller en mening nästan motsatt den åsyftade. Ty om härvarande ställe skall hafva någon betydelse alls, så måste det likasom det alternativa fallet i början af nästa vers innebära något, som antyder på Mohammeds landsmäns förnekande af att för egen del hafva erhållit eller vänta sig skola erhålla en uppenbarelse, det vill med andra ord säga, af Mohammeds egen sändning. Detta gifver ock en ordagrann öfversättning af ungefär följande lydelse vid handen: "Skriften har uppenbarats blott för två skaror före vår tid" (således, mena de, har icke kommit och kan icke komma för oss i fråga). Men så torde svårigen Spr:s och T:s ord kunna förstås, om de huru som helst kunna förstås. Snarare innebära de i och med utsagan, att före dem boken uppenbarats för två partier, en antydning, att äfven de skulle anse sig hafva fått eller vara i begrepp att få en uppenbarelse deraf; men huru detta månne passa i stycke är mer än hvad man godt kan förstå.

²⁾ Man märke, hurusom äfven Sprenger inkamrar enahanda förklarande tillägg, som finnes i prof. Tornbergs öfversättning.

³⁾ Grundskr. har här alldeles samma ord, som ofvan i föregående vers af prof. T. öfversattes med "uppenbarades." Sprenger har dock följdriktigt på båda ställena användt enahanda ord "herabgesandt." Att prof. T. i detta fall går sin egen väg, torde dock knappast kunna räknas honom till någon förtjänst, då återgifvandet af enahanda uttryck i texten på två så nära med hvarandra i förbindelse stående ställen genom skilda uttryck i öfversättningen, om det ock icke i detta fall är rent af missledande, dock minskar meningens själfgifna klarhet, såsom onödigtvis förändrande tanken på en dermed möjligen sammanstående skiljaktighet i syftning.

⁴⁾ Likasom Sprenger, hvars uttryck han ord för ord återgifver, har äfven prof. T. i strid mot god mening och arabisk text vexlat tidsformen i eftersatsen. (Man jämföre Ullmanns öfvers.).

⁵⁾ Till orden, "som utgår" (Spr:s "welche ausgeht") finnes i den arab.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
eder Herre, och en ledning och ett nådebevis. Ho är väl större syndare än den, som förnekar Guds uppenbarelser och ifrån dem bortvänder sig? Men vi skola löna dem, som bortvända sig från våra uppenbarelser med ett hårdt straff för deras motsträfvighets skull ⁶⁾ .	welche ausgeht von eurem Herrn und zu eurer Leitung bestimmt und ein Akt der Gnade ist. Wer ist ungerechter als derjenige, welcher die Zeichen Allah's läugnet und sich davon abwendet. Wir werden aber über diejenigen, welche sic von unseren Zeichen abwenden, eine böse Strafe verhängen ob ihrer Widerspenstigkeit."	deutliche Belehrung und Leitung und Gnade. Wer aber ist frevelhafter als Der, welcher die Zeichen Gottes des Betrugés beschuldigt und deshalb davon abweicht? Die, welche von unsern Zeichen wegwenden, wollen wir mit schwerer Strafe belegen, diweil sie abgewichen sind."

Redan i början af följande sjunde sura hafva vi åter ett ställe, som af Sprenger öfversatts:

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
5. Sur. VII. v. 1. "Detta är en skrift ¹⁾ , som har uppenbarats dig, — aflägsna hvarje bekymmer för den ur ditt bröst — ²⁾ på det att	<i>Del. II. s. 96.</i> ["Dies ist] eine Schrift welche dir geoffenbart worden ist — entferne jede Besorgnis darüber von deiner Brust — auf dass	<i>s. 111.</i> "Eine Schrift ist dir geoffenbart worden. Es komme daher keine Bangigkeit in deine Brust, damit du vermittelst ihrer mahnest

grundskr. ingen motsvarighet. Hvarföre hafva de då icke kursiverats eller inklamrats?

⁶⁾ Alldeles Sprs "ob ihrer Widerspenstigkeit"; närmare efter den arab. grundskr. och under återgifvande af enahanda uttryck i arabiskan, som ofvan i samma vers, med enahanda i svenskan: *derför att de bortvände sig*. Vexlingen gifver i detta fall en falsk skifning åt meningen, enär den kan synas låta förmoda, att det hårda straffet utgör lönen icke blott för detta nyssnämnda bortvändande i och för sig, utan för motsträfvighet i allmänhet.

¹⁾ Här låter prof. T. samma brist på själföfverensstämmelse komma sig till last, hvilken äfven förefinnes hos Sprenger, nämligen att återgifva grundtextens ord med "*skrift*" i stället för det af honom såväl som af denne eljes vanligen begagnade *bok* (jfr. ofvan 3, v. 156).

²⁾ Detta är noggrant öfversatt från Spr. med åsidosättande af den arab. grundskr., hvilken ord för ord innebär blott något sådant som: *och hvaraf derför ingen ängslan må varda i ditt bröst*. Man ser att öfverensstämmelsen med det tyska originalet sträcker sig icke endast till utelemnandet af

Tornbergs öfvers.	Sprengers öfvers.	Ullmanns öfvers.
du genom den skulle varna <i>de otrogne</i> ³⁾ och förmana <i>de troende</i> .	du durch dieselbe [die Ungläubigen] warnest, und zur Ermahnung der Gläubigen.	und die Gläubigen erinnerst.
v. 2. Följen de åt Eder meddelade uppenbarelserna ifrån eder Herre, och följén icke andre rådgifvare ⁴⁾ . — I läggen detta föga på hjertat ⁵⁾ .	Folget den an euch erlassenen Offenbarungen eures Herrn und folget nicht andern Rathgebern. — Ihr nehmet die Sache wenig zu Herzen.	Folget darum nur Dem, was euch von euerm Herrn geoffenbart wurde, und folget keinem andern Führer, ausser ihm. Doch ach, wie wenige lassen sich mahnen.
v. 3. Huru många städer hafva vi icke redan ⁶⁾ förstört och vår vrede har plötsligen ⁶⁾ öfverraskat dem under nattsömn ⁶⁾ eller under middagsslummern ⁶⁾ .	Wie viele Städte haben wir nicht schon zerstört; und unser Zorn hat sie plötzlich im nächtlichen Schlaf oder während des Mittagschlummers übereilt.	Wie viele Städte haben wir zerstört und unsere Rache traf sie zur Zeit der Nacht, oder des Mittags, wann sie der Ruhe pflegen wollten.
v. 4. Och när vårt straff ⁷⁾ träffade dem,	Und wenn unsere Strenge sie befiel, so	Als unsere Rache sie traf, da war das ein-

den förbindande partikeln (*och därför*) utan ock till själva valet af omskrifvande uttryck i den sålunda inledda parafraaserade mellansatsen. Dessutom förfalskas meningen genom präpositionsbestämningen "för den" i st. f. af *den*, sådan den närmast motsvarar texten.

³⁾ Tillägget på intet vis behöfft för meningens fullständighet; borde därför hafva snarare inklamrats, såsom skett hos Sprenger, än kursiverats.

⁴⁾ Spr:s "Rathgebern." Enligt texten mer allmänt *ledare* eller *hjälpare*. Till och med Spr:s tankstreck efter punkttecknet går igen i prof. T:s öfversättning.

⁵⁾ Enahanda bildliga uttryck, som hos Spr., i st. f. det grundskriften närmare motsvarande: *ack hur föga I minnens*, eller *besinnen eder*, eller, såsom prof. T. själf på andra ställen återgifver samma uttryck, *hafven* (eller *fån*) *eftertanke*. (Se T:s öfvers. v. 25 af denna sura).

⁶⁾ Orden "redan" och "plötsligen" hafva ingen motsvarighet i den arab. texten, men väl i Sprengers öfversättning. Detsamma är ock i viss mån förhållandet med de särskilda bestämningarna af *sömn* och *slummer*, enär grundskriftens ord blott innebära de mera allmänna af *nattetid* och *mid-dagshvilande*, och för öfrigt låta denna senare bestämning visa sig under den vexlande formen af en hel sats (ordagrant: *eller då man hvilade middag*). Också afse de blott såsom äfven Bejdh. anmärker, en antydning på de ifrågasvarande stads-innevånarnes lättsinne och sorglöshet.

⁷⁾ I föregående vers, som är med denna på det närmaste förbunden, återgifver prof. T. grundskriftens enahanda ord med "vrede." Äfven Spr.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmans öfvers.</i>
kunde de ej frambringa något annat ljud än de orden ⁸⁾ : "vi hafva san- nerligen varit syndare."	konnten sie weiter nichts vorbringen als dass sie sagten: Wir sind wahrlich ungerecht gewesen."	zige Gebet, welches sie noch sprechen konnten: Wahrlich, wir waren gottlos."

Att Sprenger sedermera förlägger fortsättningen af sitt återgifvande af detta ställe ned i en not hindrar icke prof. T. att äfven der uppsöka honom:

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
6. Sur. VII. v. 5. "Vi skola fråga dem, till hvilka sändebuden skickades ¹⁾ , och vi skola fråga sändebuden.	"Wir werden Diejenigen befragen, zu denen Boten gesandt worden sind, und auch die Boten;	Alle Die, zu denen wir Propheten gesandt, wollen wir zu Rechen- schaft ziehen, aber auch von den Gesandten selbst wollen wir Re- chenschaft fordern;
v. 6. Vi skola då med-	Wir werden denn den	dann werden wir mit

har låtit samma olämpliga vaxling komma sig till last. Denna blir här så mycket betänkligare, som den, sammanställd med nyssnämnda oberätti- gadt tillagda bestämningar af *sömn* och *slummer*, hvilka synnerligast i för- bindelse med det likaledes utan grund tillfogade "plötsligen", synas ute- sluta tänkbarheten af tillfälle till något som hälst utrop från de hemsöktes sida, låter förmoda, att med *vrede* på förra stället något annat och så att säga blott förberedande skulle vara afsedt, samt att med *straff* på det se- nare menas den slutliga hemsökelsen, hvilket tydligen icke är eller kan vara fallet, då i grundskriften ett och samma uttryck användes på båda ställena.

⁸⁾ En jämförelse å ena sidan med Sprengers utdrag och å den andra med korän-texten, hvilken närmre efter orden blott innebär: *och var då deras enda andragande, när vår hemsökelse träffade dem, att de sade*, visar att prof. T. äfven här öfversätter icke från arabiskan utan från tyskan fastän denna gång, ehuru knappast till fromma för meningen i något friare bearbetning. Man ser sig nästan föranlåten att fråga hvad det för grundskriften alldeles främmande uttrycket *ljud* i dess motsättning till *ord* må hafva att betyda. För öfrigt är textens sats- och ordföljd lika litet som ordalydelsen här till godo sedd.

¹⁾ Prof. T:s återgifvande af verbet i imprf.- i st. f. i prf.-form, på sam- ma gång subjektet, *sändebuden* sättes i bestämd ställning [här i strid med både Spr. och grundskrift], leder blott till oklarhet och förvillelse angående det rätta sakläget.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
delade sändebuden ³⁾ kändedom ²⁾ om folkets synd ³⁾ ; ty vi voro icke frånvarande (och veta hvad de hafva gjort ³⁾ .	Boten Kenntniss (von den Sünden der Völker) mittheilen, denn wir waren nicht abwesend (und wissen was sie gethan).	Allwissenheit ihre Handlungen ihnen klar anzeigen, den wir waren ja nie abwesend.
v. 7. På den dagen skall vägas med rättvisa och den, hvilken vågskålar äro tunga skall varda salig;	An jenem Tage wird mit Gerechtigkeit gewogen, und wessen Waagschale schwer ist, der geht in die Glückseligkeit ein;	An jenem Tage wird die Waage nur in Gerechtigkeit wiegen. Diejenigen, deren gute Handlungen die Waagschale beschweren, werden glücklich sein,
v. 8. Men ⁴⁾ den, hvilken vågskålar äro lätta, han har förlorat sin salighet ⁵⁾ , emedan han förbrutit sig på våra uppenbarelser ⁶⁾ .	Diejenigen aber deren Waagschalen leicht sind, haben ihre Seeligkeit verloren, weil sie wider unsere Zeichen ungerecht gehandelt.	Die aber, deren Waagschale zu leicht befunden wird, haben das Verderben ihrer Seele selbst verschuldet, weil sie gegen unsere Zeichen ungerecht waren.

²⁾ Den objektiva fattningen af grundskriftens *bēlmin* ("meddela kändedom", Spr. "Kenntniss mittheilen"), om hvars möjlighet lexikografer såväl som arab. korân-utläggare äro lika okunnige, synes knappast kunna försvaras. Det arabiska verbet *kassa* har nämligen strängt taget icke betydelsen *meddela*, utan *berätta*, och är det på den grund i arabiskan lika omöjligt att dertill tänka sig i vare sig medelbar eller omedelbar objektiv anslutning ordet *ilmun*, som det i svenskan är att använda uttrycket *berätta kändedom*.

³⁾ Särdeles slående är detta idkeliga uptagande i prof. T:s öfversättning af alldeles enahanda förklarande parentestillägg, som förefinnas i Sprengers korân-utdrag, endast att de stundom kursiveras i stället att inklamras. Äfven för det mest välvilliga öfverseende gör denna öfverensstämmelse i fråga om tillägg utöfver hvad korân-texten gifver vid handen det omöjligt att frisäga prof. T:s arbete från ett obefogadt anlitande af främmande hjälp.

⁴⁾ Hvarföre skriver väl prof. T. detta "Men" med stor begynnelse-bokstaf, då icke en punkt utan blott ett semikolon förutgår? Sprenger, som använder samma skiljetecken, har visserligen också stor begynnelse-bokstaf, men detta endast därför, att det demonstrativa pronomen, hvarmed han börjar denna vers, äfven eljes af honom skrives med stor ingångs-bokstaf. Anmärkningen eger naturligtvis ingen annan betydelse än såsom påpekande ett sannolikt intyg för, huru blindt Sprenger följts.

⁵⁾ Så Sprenger; enligt den arab. grundskr. deremot: *förspilt sina själar*.

⁶⁾ Mot återgifvandet af dessa två verser kan för öfrigt med fog åtskilligt anmärkas, såsom först och främst den motsägelse för tanken, som upkom-

Med VII:de surans 57:de vers börjar en följd af straffhotande legender om hemsökelse öfver tidigare folk och släkten för af dem visad ohörsamhet mot Guds profeter, hvilken legendföljd sträcker sig till och med den 133:dje versen och hel och hållen återgifvits af Sprenger. Då det skulle varda allt för långt att genom hela denna sträcka upvisa, huru som prof. T. med högst obetydliga afvikelse följer i Spr:s fotspår under begående dels af samma förseelser, i hvilka denne råkat falla, dels af andra ofta på missförstånd om Spr:s mening beroende egna fel, må det här stanna vid anförandet af ett par utdrag deraf.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
7. Sur. VII. v. 57. "Vi hafva sändt Noah till sitt ¹⁾ folk, och han sa-	<i>Del. II. s. 97.</i> "So haben wir den Noah zu seinem Volke gesandt	<i>Sid. 118.</i> Wir sandten schon wordem den Noah zu seinem Volke,

mer genom att grundskriftens kollektiva pronomen öfversattes med singularformen *den*, i st. f. plur. *de*, hvilket senare dock oefftergifligen kräfves af pluralen i ordet *vågskålar* [ty hvarje särskild människa är ju att tänka med på sin höjd två vågskålar, således noga taget blott en, på hvars tyngd eller lätthet det kommer an]. Också har Sprenger, något som af prof. T. synes blifvit förbisetadt, i den förra af dessa verser ändrat textens plur. till sing. "Waagschale" och sålunda undvikit motsägelsen, under det han i den senare versen redan från början infört pluralformen i pronomet. Vidare märke man den oreda och sammanhangslöshet i tidsförhållandena, som beror på bristande noggrannhet i grundskriftens återgifvande. I 8:e versen borde det nämligen i motsvarighet till det sätt, hvarpå redan den sjunde återgifvits, hafva hetat i st. f. "han har förlorat sin salighet, emedan han förbrutit sig på våra uppenbarelser": han skall varda den, som förlorat sin salighet, emedan han förbröt sig (grundskriften har väl till märkandes den sammansatta tidsform, som motsvarar vår imperfekt, icke perfekt) på våra uppenbarelser. Huru onödigt omskrifvande detta ställe i öfrigt behandlats framgår deraf, att en ordagrann öfversättning af det samma skulle komma att lyda ungefär på följande sätt: *Och vägningen skall den dagen vara rätten själf, och de, hvilkas vågskålar skola väga tungt, de skola vara de lycklige, men de, hvilkas vågskålar skola väga lätt, de skola vara de, som förspilt sina själar, för det de syndade mot våra tecken.* Man kan således säga, att detta ställe nästan hvimlar af fel och oegentligheter. Att Sprenger delar några af dem hjälper icke prof. T:s sak, som ytterligare förvärras deraf, att prof. T. just i det svaga försök, han gjort att afvika ifrån eller bättra Spr:s öfversättning, råkat som svårast stöta sammanhang och god mening för hufvudet.

¹⁾ Borde naturligtvis vara *hans* (folk). Prof. T. visar på mångfaldiga ställen stor osäkerhet i fråga om ett rätt användande af tredje personens reflexiva pronomen äfvensom af motsvarande possessiva pronomen (jfr. 31).

Tornbergs öfvers.	Sprengers öfvers.	Ullmanns öfvers.
de: "Mitt folk! tillbedjen ²⁾ Gud, ty ³⁾ i hafven ingen annan Gud än Honom. Jag fruktar sannerligen för Eder en alfvarlig ⁴⁾ dags straff."	und er sprach: O Volk! betet Allah an, denn ihr habt keinen andern Gott als ihn. Ich fürchte wahrlich für euch die Strafe eines ernsten Tages.	und er sprach: O, mein Volk, verehret nur Gott, ihr habt ja keinen andern Gott als ihn; denn sonst fürchte ich für euch die Strafe des groszen Tages.
v. 58. De förnåme af hans folk svarade: "Vitro att du är i en påtaglig ⁵⁾ villfarelse."	Die Malâ (Aristokratie) von seinem Volke erwiederte: Wir halten dafür, dass du in handgreiflichem Irrthum bist.	Die Häupter seines Volkes aber erwiderten ihm: Wahrlich wir sehen, dass du in einem offenbaren Irrthume dich befindest.
v. 59. Han genmålte: "jag är ej i villfarelse ⁶⁾ , mitt folk, jag är tvertom ⁷⁾ ett sändebud i från verldarnes Herre.	Er antwortete: O Volk, ich bin nicht im Irrthum: ich bin vielmehr ein Bote des Herrn der Welten.	Er aber antwortete: Nein, mein Volk, ich bin in Keinem Irrthume, sondern ich bin vielmehr ein Bote vom Herrn der Welten.

²⁾ Spr. "betet Allah an", enligt grundskr. *tjånen*. Vanligen återgifver ock prof. T. själf samma uttryck med det onekligen bättre passande "dyrken", men på detta ställe, der han har Sprenger att gå efter, öfversätter han i alla fyra legenderna (se vv. 63, 71 och 83) dennes tyska uttryck med närmast motsvarande svenska. Så ock i XXIX, 15 samt CIX, 2, 3, 4 och 5 m. fl. För öfrigt må i sammanhang härmed i förbigående anmärkas, att prof. T. i XXVII:e sur:s 46:e vers, der han likaledes varit lemnad åt sig själf, väl öfversätter ordet, efter hvad nyss nämnts, med *dyrka*, men synes af den inledande partiken 'an hafva föranledts att misskänna imperativ-formen och talets natur af direkt, då han uttrycker sig: "att de skulle dyrka Gud" i st. f. det rigtiga *dyrken Gud*.

³⁾ Spr:s "denn"; har alls ingen motsvarighet i grundskriften.

⁴⁾ Enligt den arab. grundskr. blott *en stor* (dags straff) och på det sättet återgifver äfven prof. T. samma uttryck å andra ställen, hvilka icke finnas öfversatta hos Sprenger [ss. i VII, 15].

⁵⁾ Korån-texten gifver vid handen blott ett *tydlig* eller *uppenbar* icke "påtaglig" (Spr. "handgreiflichem"); dessutom skulle den närmre efter orden helt enkelt lyda i öfversättning: *Se* (eller *förvisso*), *vi finna dig i uppenbar villfarelse*.

⁶⁾ Så ock Spr.; enligt korån-texten deremot: *någon villfarelse finnes icke hos mig*.

⁷⁾ Grundskriften motsvaras närmast af ett blott *utan jag är*; den ytterligt skärpta motsättningen "tvertom" (!) torde väl vara föranledd af Spr:s "vielmehr", hälst textens konjunktionela förbindning är hos T. likasom af Spr. alldeles uraktlåten.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
v.60. Jag frambär till Eder min Herres budskap, gifver Eder råd ⁸⁾ och vet om Gud hvad I icke veten.	Ich überbringe euch die Botschaften meines Herrn, ertheile euch Rath und weiss von Allah was ihr nicht wisset.	Ich bringe euch die Botschaft meines Herrn, und ich rathe euch nur gut; denn ich weiss von Gott, was ihr nicht wisset.
v.61. Förvånar det Eder, att en varning i från eder Herre frambares till Eder genom en menniska ⁹⁾ af edert eget folk ¹⁰⁾ , för att varna Eder, så att I varden gudfruktige ¹¹⁾ , och så att I kanhända fån barmhertighet ¹²⁾ ?	Seid ihr darüber erstaunt, dass euch durch einen Menschen aus eurer Mitte eine Mahnung von eurem Herrn überbracht wird, euch zu warnen, damit ihr Gottesfürchtig werdet, und damit ihr auch möglicher Weise Barmhertigkeit findet?	Wundert es euch, dass euch eine Mahnung von eurem Herrn kommt durch einen Mann aus eurer Mitte, euch zu warnen, auf dass ihr auf eurer Hut seid und Barmherzigkeit erlanget?
v.62. De beskyllde ¹³⁾ honom för lögn. Men vi hafva räddat ¹³⁾ honom och dem som höllo med honom ¹⁴⁾ i arken, un-	Sie ziehen ihn der Lüge. Wir aber haben ihn und die, welche es mit ihm hielten, in eine Arche gerettet, während	Und sie beschuldigten ihn des Betrugs; aber wir erretteten ihn und alle Die, welche mit ihm waren in der Ar-

⁸⁾ Grundskriftens motsvarande uttryck angifver egentligen blott: *jag är uprigtig mot eder*, hvilket visserligen ock kan sägas speciellt med afseende på rådgifvande, utan att dock något här finnes, som talar för denna särskilda betydelse (jfr. 8, amn. 13).

⁹⁾ Sprengers "Menschen?"; enligt grundskriften *man*.

¹⁰⁾ Efter grundskriften helt enkelt *af* eller *bland eder*.

¹¹⁾ Detta är icke i öfverensstämmelse med Korän-texten, enligt hvilken det borde heta: *och för att I mån varda gudfruktige*. Den här framför befintliga, af såväl prof. T. som Spr. förbisedda samordnande konjunktionen förbjuder detta satsens underordnande under det närmast föregående.

¹²⁾ I enlighet med det arab. uttrycket riktigare: *samt för den händelse I månden finna barmhertighet* [icke "så att I kankända" o. s. v. Jfr. nedan 32 (mot slutet)].

¹³⁾ I alla dessa fall har den arab. texten perfektformer. Prof. T. åter kastar om från imprf. till prf. och så åter till imprf. utan att denna vaxling synes på något sätt betingad af grundtexten och dess innehåll; men äfven härutinnan följer han blott troget Sprenger.

¹⁴⁾ Ur korän-texten får man blott ett *och dem, som voro med honom*, hvadan också bestämningen i *farkosten* (eller *skeppet*, denna allmänare be-

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
der det att vi dränkte ¹³⁾ dem, som förklara ¹³⁾ våra tecken för bedrägeri ¹⁵⁾ ; ty de voro ett förblindadt slägte.”	wir diejenigen, welche unsere Zeichen als Betrug erklärten, ersäufeten, denn sie waren ein verblindetes Volk.”	che, und ertränkten Die, welche unsere Zeichen des Betruges beschuldigten; denn es war ein blindes Volk.”

På ett annat ställe i samma legendföljd heter det:

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
8. Sur. VII. v. 86. ”De förnåme af hans folk, som voro intagne af högmod, sade: ”vi skolasannerligen bortdrifva	Del. II. s. 100. ”Die Malå, welche übermüthig war unter seinem Volke, sagte: Wir werden dich und die mit	S. 122. ”Da antworteten Häupter Derer seines Volkes, welche von Hochmuth aufgeblasen waren: Wir ja-

tydelse har nämligen arab. ordet *fulkun*, hvaraf det bekanta, ännu i dag brukliga *feluk*, icke den särskilda af *ark*) kan fattas och verkligen äfven fattats såsom tillhörande relativsatsen, hvilket blir omöjligt vid den omskrifvande öfversättning ”dem som höllo med honom”, till hvilken prof. T. synes hafva förledts af Sprenger. Kanske torde det icke hafva varit T:s mening att dertill hänföra denna bestämning, ehuru sådant nu tyckes framgå ur ordställning och interpunktering.

¹⁵⁾ Grundskriften har här ett stående uttryck, som förekommer på otaliga ställen och innebär så mycket som *bringa. göra lögnpåståenden*, eller *lögnbeskyllningar mot* (Allahs tecken). Detta återgifves nu vanligen af prof. T. på ställen, som icke finnas hos Sprenger öfversatta med *förneka* (Guds tecken) såsom i Sur. III, 9 och V, 13 m. fl. Men så snart han kommer till ett ställe, som af Sprenger öfversatts, synes han hafva för Spris auktoritet lemnat följdriktighetens och själföverensstämmelsens fordringar ur sigte. Synnerligen slående är jämförelsen mellan hans öfversättning på detta sistnämnda ställe och i samma suras 88:e vers, der alldeles enahanda uttryck förekommer. På det förra återgifver han grundskriftens ord med: ”Men de som icke tro och förneka våra uppenbarelsen, de komma i helfvetets eld”, under det han på det senare öfversätter: ”Men de otrogne, som anse våra uppenbarelsen för bedrägeri, de komma i helfvetets eld.” Och dock är grundskriftens ordalydelse i båda fallen sammanstämmande till minsta jota. Således omstöpes dervid icke blott det enskilda stående uttrycket till ett annat än det vanliga, utan hela satsförhållandet parafrastras i enlighet med den tyska öfversättningen. Äfven i återgifvandet af ordet *bi'ajatina* på härvarande ställe med ”våra tecken” då det på nyssnämnda ställe, likasom på flera andra öfversattes med ”våra uppenbarelsen” visar han blott, huru ett dylikt svärjande af en annans fana leder derhän, att man samkar öfver sig ständigt nya förseelser mot tillbörlig följdriktighet (jfr. föröfrigt 8, ann. 21).

Tornbergs öfvers.	Sprengers öfvers.	Ullmanns öfvers.
dig ¹⁾ och dem som tro med dig ur staden ²⁾ , om du icke återvänder ³⁾ till vår religion." Han svarade: "huru, äfven mot vår vilja skola vi återvända ⁴⁾ ?"	dir glauben aus der Stadt vertreiben, wenn du nicht zu unserer Religion zurückkehrst. Er antwortete: Wie gegen unsern Willen [sollen wir zurücktreten?]	gen dich, O Schoaib, und alle Die, welche mit dir glauben, weg aus unserer Stadt, oder ihr müsset zu unserer Religion zurückkehren. Er aber erwiderte: Wie, wenn wir nun keine Neigung dazu hätten?
v. 87. Vi skulle ⁵⁾ då göra oss skyldige till ⁶⁾ en osanning om Gud, ifall vi återvända ⁷⁾ till	Wir würden uns einer Lüge in Bezug auf Allah schuldig machen, wenn wir zu eurer Re-	Wahrlich, wir würden Lügen von Gott erdichten, wenn wir zu eurer Religion zurückkehren

¹⁾ Likasom Sprenger har prof. T. här utelemnat ett *O Schoaib*, hvilket enligt den arab. texten bort finnas.

²⁾ Enligt korän-texten skulle det heta *ur vår stad*, men också Spr. har blott: "aus der Stadt."

³⁾ Detta alldeles efter Sprenger; efter korän-texten borde det heta: *eller I skolen återvända*. Här kan mycket väl det arab. *'au* ordagrant återgiftas i svensk öfversättning med ett *eller*, hvilket deremot alls icke är förhållandet på ett annat ställe (sur. 79, v. 27) med det snarlika *'am*, utan måste T:s öfversättning derstädes: "Ären I svårare att skapa eller himmelen", anses vara allt annat än god svenska. För öfrigt kräfves här 2:a pers. plur. äfven af profetens strax derefter följande svar, som han afgifver i icke blott sitt eget, utan ock i sina anhängares namn.

⁴⁾ Detta kursiverade tillägg, hvilket fullkomligt motsvarar Spr:s parentes, är i sig själf alldeles onödigt och erhåller först genom nyssnämnda mindre noggranna och delvis origtiga återgiftande af föregående mening ett sken af behöflighet. För öfrigt skulle öfversättningen närmre efter arab. texten lyda: *månne äfven om vi vore ovillige?*

⁵⁾ Korän-texten angifver blott ett *vi skola*, men Sprenger har "wir würden." Felet beror på enahanda förbiseende af skilnaden mellan de arab. partiklarna *'in* och *lau*, som ehuru på omvänt sätt visar sig i det kursiverade tillägg, som afslutar föregående vers, och hvilket med afscende på ett under den paraserade försatsen befinnligt arabiskt *lau* borde lyda: *skulle vi återvända*.

⁶⁾ Närmre efter Spr:s tyska öfversättning än efter den arab. grundskr., hvars uttryck blott innebär: *vi skola då updikta* (eller *hopsmida*).

⁷⁾ Borde efter den hypotetiska vändning hufvudsatsen redan fått enligt både logik och grammatika hafva hetat: *ifall vi återvände*. Också har Spr. verkligen "zurückkehrten" (icke zurückkehren), hvilket prof. T. antingen råkat förbise eller möjligen haft för afsigt att rätta till närmre

Tornbergs öfvers.
eder religion, sedan Gud befriat oss ifrån den. Vi kunna omöjliggen återvända, såvida ej Gud, vår Herre vill det. Guds vetande omfattar allt⁸⁾, på Gud sätta vi tillit. O vår Herre afgör sanningsenligt saken emellan oss och vårt folk, ty du är den bästa afgörare."

v. 88. De förnäme i bland hans folk, som voro otrogne, sade härvid⁹⁾: "Om I följn Scho'aib så utsätten I Eder sannerligen för förluster (i eder handel)"¹⁰⁾.

Sprengers öfvers.
ligion zurückkehrten, nachdem uns Allah davon befreit hat. Wir können unmöglich zurückkehren, es sei denn, dass Allah, unser Herr es wolle. Das Wissen unseres Herrn umfasst Alles, auf Allah vertrauen wir. Herr löse die Schwierigkeiten zwischen uns und unserem Volke in Wahrheit, denn du bist der Beste der Lösenden.

Die Malâ, welche unter seinem Volke ungläubig war, sagte zu diesem: Wenn ihr dem Scho'ayb folgt, so büsst ihr ganz gewiss ein beim Handel.

Ullmanns öfvers.
wollten, nachdem uns Gott von ihr befreit hat. Wir haben keine Ursache, zu ihr zurückzukehren, oder Gott, unser Herr, müsste es wollen. Aber unser Herr umfasst in seiner Allwissenheit alle Dinge. Auf Gott setzen wir unser Vertrauen. O Herr, richte du zwischen uns und unserem Volke, nach Wahrheit; denn du bist der beste Richter.

Da sagten die Häupter seines Volkes, welche nicht glaubten: Wahrlich, wenn ihr dem Schoaib folget, dann seid ihr verloren.

öfverensstämmelse med grundskriften, ehuru denna rättelse till yttermera förbistring icke såsom vederborts utsträckts äfven till hufvudsatsen.

⁸⁾ Ordagrant efter korân-texten: *vår Herre omfattar med vetskap allt.*

⁹⁾ Något detta *härvid* motsvarande finnes alls icke i den arab. texten, men Sprenger har verkligen ett *zu diesem*, hvilket dock påtagligen missförstått af prof. T. vid hans öfversättande från tyskan. Detsamma är nämligen utan tvifvel afsedt att gå tillbaka på bestämningen "seinem Volke" och angifva folket såsom det härefter tilltalade (jfr. 108:e versen), men icke på innehållet af Scho'aibs ord, hvartill det, som nu följer, så långt ifrån utgör något svar eller innebär en anslutning, att det snarare i det tvära hänvändandet från profeten till folket visar ett öfvermodigt åsidosättande af hvad denne senast yttrat.

¹⁰⁾ Äfven här är det tyska uttrycket hos Spr. af prof. T. på ett ganska egendomligt sätt missförstått; hvarigenom meningen alldeles bortvillats och motsvarigheten till slutet af 90:e versen, der enahanda ord begagnas, gått förlorad. Sprengers uttryck på såväl det ena som andra stället innebär nämligen, såsom tydligt synes af den bestämda formen "beim Han-

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
v. 89. Fördenskull öfverföll dem jordbäfningen, och om morgonen lågo de som lik ¹¹⁾ i sina hus.	Es ergriff sie also das Beben und am Morgen lagen sie als Leichen in ihren Häusern;	Da erfasste sie ein Erdbeben und man fand sie des Morgens in ihren Wohnungen todt auf dem Angesichte liegen.
v. 90. De som beskyllde Scho'ayb för bedrägeri hade sålunda förlorat i handeln ¹²⁾ .	Diejenigen, welche den Scho'ayb des Betruges beschuldigten, waren wie wenn sie nie darin gelebt hätten, und es stellte sich heraus, dass diejenigen, welche den Scho'ayb des Betruges beschuldigten, im Handel verloren haben.	Die nun, welche den Schoaib des Betrugs beschuldigt, können so angesehen werden, als hätten sie nie dort gewohnt; Die, welche den Schoaib des Betrugs beschuldigt, haben sich selbst in's Verderben gestürzt.

del" och "im Handel", blott hvad man på svenska skulle kunna återgifva med det bildliga: *så göra I en dålig handel* i mening af: *så skall det gå eder illa*. Prof. T:s uttryck åter kan här omöjligt förstås om annat än verklig handel, hvilket gifver en högst otillfredsställande mening. Att det arab. ordet kan hafva en sådan betydelse, är sant, och likaså att i följe häraf en snarlik fundering, efter hvad Zamachs'ari vet att omförmåla, verkligen haft insteg hos en och annan Islamsk tolkare. Men för rättigheten att tillägga ifrågavarande ord denna särskilda tydning fordras, hvad här icke finnes, att sammanhanget i öfrigt gifver något sådant vid handen, och, hur litet den senare omständigheten har att betyda, inser hvar och en, som haft tillfälle att taga kännedom om den för inga orimligheter ryggande benägenheten hos en del af desse tolkare, att urgera ett uttrycks alla möjliga bemärkelser. Emellertid borde redan det, att Zamachs' först i andra hand genom det halft ringaktande *det säges* anför denna upfattning, hafva utgjort en varning, ifall prof. T. icke allt för mycket haft för ögonen Spr. och hans här missförstådda öfversättning. I alla händelser förstör prof. T. den nämnda motsvarigheten till slutet af 90:e versen dels genom tillägget af pronomen "eder" (handel), dels genom inklamringen på det ena, men icke på det andra stället. Grundskriftens härvarande ord, som hör till Koränens stående uttryck, angifver med utgående från en grundbetydelse af *lida nötning, minskning, förlust, komma till korta helt enkelt förlora* [i intransitiv (*gå förlorad*) såväl som transitiv betydelse] och i enlighet dermed återgifver äfven prof. T. själf ordet på andra ställen.

¹¹⁾ Sprengers "als Leichen", efter grundskr. helt enkelt: *lågo de framstupa* eller *utsträckte*. Koräntextens motsvarande ord är visserligen ett bildligt uttryck för döde eller liflöse, likasom ock i svenskan synnerligen det senare af nyssnämnda uttryck så låter sig förstås, men icke för ty har detsamma rättmätigt anspråk på att, när så låter sig göra, återgifvas med ett motsvarande bildligt uttryck.

¹²⁾ Hvad prof. T. velat härmed säga är något dunkelt. Möjligen har

Tornbergs öfvers.

v. 91. Han vände sig bort ifrån dem och sade: O mitt folk! jag har till eder framfört min Herres budskap och gifvit Eder mitt råd¹³⁾. Hvi skall jag bedröfvas för ett otroget folks skull?

v. 92. Så ofta vi sände en profet till en stad, hemsökte vi innevånarne med olycka och brist på det att de skulle ödmjuka sig¹⁴⁾.

v. 97. Derefter sände vi godt¹⁵⁾ i stället för det onda¹⁵⁾ ända derhån att de åtnjöto ett

Sprengers öfvers.

Er wandte sich von ihnen ab und sprach: O Volk, ich habe euch die Botschaften eures Herrn überbracht und euch meinen Rath ertheilt. Wie soll ich mich über ein ungläubiges Volk betrüben.

So oft wir einen Propheten in eine Stadt sandten, verhängten wir über die Einwohner Unglück und Mangel, damit sie sich demüthigen sollen;

dann sandten wir statt des Schlimmen Gutes bis sie sich grossen Wohlstandes erfreuten;

Ullmanns öfvers.

Er ging nun von ihnen hinweg und sagte: O, mein Volk, nun habe ich die Botschaft meines Herrn an euch erfüllt. Ich hatte euch gut gerathen. — Doch warum sollte ich mich betrüben über ein ungläubiges Volk?

Nie haben wir einen Propheten in eine Stadt geschickt, oder wir haben auch deren Bewohner mit Elend und Widerwürdigkeiten heimgesucht, damit sie sich demüthigen.

Darauf gaben wir ihnen für dieses Böse Gutes bis zum Ueberflusse, so dass sie sagten: Auch

han på detta ställe tänkt sig uttrycket hos Sprenger "im Handel" i bildlig bemärkelse; men då borde det efter svenskt språkbruk hafva hetat: *på handeln*. För öfrigt visar det sig att han, på samma gång han, förmodligen af förbiseende, utelemnat hela förra hälften af versen, otillbörligen omskapat den senare genom dels tilläggande (utan kursivering) af ett "sålunda", hvartill ingen motsvarighet finnes i korân-texten, dels införande af plusquamperfekt i st. f. perf. eller imperf.

¹³⁾ Angående detta uttryck se 7 (anm. 8). Här är det dock, och detta likaledes i full öfverensstämmelse med förhållandet hos Spr., något vexladt genom ett tillagdt possessivt pronomen "mitt" (råd). Hvad som skulle i enlighet med ett sådant återgifvande utgöra Scho'aibs *råd* till skilnad från hans Herres *budskap* torde blifva svårt nog att förklara.

¹⁴⁾ Ett ordagrant återgifvande af den arab. grundskr. i st. f. Spr:s tyska öfversättning skulle lyda ungefär så: *Vi hafva icke sändt någon profet till en stad, utan att vi drabbat dess folk med elände och nöd, för den händelse de skulle ödmjuka sig* (det arab. *la'alla* såsom vanligt misskändt af såväl prof. T. som Spr. Jfr. 32 mot slutet äfvensom 52.

¹⁵⁾ I korân-texten äro båda orden af bestämd form och böra derföre på öfverensstämmande sätt återgivas.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
stort välstånd ¹⁶⁾ . Derföre ¹⁷⁾ sade de: "Äfven våre fäder hafva erfarit godt och ondt." Vi hafva då plötsligen öfverraskat dem <i>med straffet</i> ¹⁸⁾ innan de blefvo det varse ¹⁹⁾ .	darum sagten sie: Auch unsere Väter haben Gutes und Böses erfahren. Wir haben sie daher plötzlich ergriffen ehe sie es gewahr wurden.	unsere Väter traf Unglück und Glück. Darum nahmen wir plötzlich Rache an ihnen, ohne dass sie es vorher ahnten.
v. 94. Om innevånarne i dessa här städer-	Wenn die Bewohner der genannten Städte	Hätten aber die Bewohner dieser Städtege-

¹⁶⁾ Enligt grundskriften skulle det helt enkelt lyda ungefär så: *tills de slutligen frodats* (eller *pöst up*).

¹⁷⁾ Sprengers "darum"; enligt korän-texten blott ett *och*.

¹⁸⁾ Ett alldeles onödigt tillägg, om blott det arab. ordet på ett lämpligt och med dess grundbetydelse mer öfverensstämmande sätt återgifves. Det är nämligen alldeles samma ord, som prof. T. ofvan i 92:a versen återgifvit med "hemsökte", och som ännu närmre kunde öfversättas med *drabba*. Hade prof. T. iakttagit en samvetsgrann öfversättares pligt i detta fall, skulle han icke behöft tillägga detta kursiverade uttryck "*med straffet*" som gör att tanken i följande mening blir allt annat än god, ty . . .

¹⁹⁾ hvad vill det väl säga, det som här ligger under såsom en möjlighet, att de skulle kunnat blifva straffet varse, innan det öfverraskade dem, d. v. s. innan det ännu fanns till såsom straff. Grundskriften angifver helt enkelt något sådant som: *vi hafva plötsligt drabbat dem bäst de ej visste*. Sprenger har visserligen ett mot prof. T:s tredje persons pronomen *det* svarande *es*, men detta såsom otvetydigt återgående på det allmänna nyss omnämnda sakförhållandet i allmänhet medför hos honom alls icke det missförstånd, som blir oundgängligt i T:s öfversättning derigenom, att det der icke låter sig hänföras till annat än den nyssnämnda tillagda bestämningen af *straff*. För öfrigt synes det sätt, hvarpå T. i enlighet med Spr. här sönderdelat den arab. textens satsfogning, allt annat än lyckligt. På grundskriftens inledande *hattå (till dess slutligen)* följa i full öfverensstämmelse med de semitiska språkens lösligare satsfogning tre inbördes samordnade verb med dem tillhörande utbildningar, af hvilka dock det sista såväl genom sin betydelse, som genom anslutningen medelst den modifierade konjunktionen *fa* visar sig såsom det starkast betonade, hvarföre man ock på den grunden är berättigad att vid en öfverflyttning till andra språk efter deras art närmare sammanfatta satserna och underordna de förra de senare. Återgifvandet skulle då blifva ungefär detta: *Men derpå hafva vi låtit godt inträda i stället för ondt, till dess slutligen, då de pösande sagt: "nöd såväl som fröjd har också träffat våra fäder" vi plötsligen drabbat dem, bäst de ej visste*. För denna upfattning talar ock parallelstället VI, v. 42-44 på samma gång det visar, att äfven arabiska språket icke saknar utvägar att skaffa en ännu exaktare form än här för en dylik kombinerad tanke.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
na ²⁰) hade trott och blifvit gudfruktige, så skulle vi hafva upplåtit för dem himmelens och jordens välsignelser. Men de framhårdade i sitt förnekande ²¹) och vi straffade dem för det, som de derigenom hade förtjenat ²²).	geglaubt hätten und gottesfürchtig gewesen wären, so würden wir den Segen des Himmels und der Erde für sie eröffnet haben. Aber sie verharreten im Längnen und wir bestrafeten sie ob dessen, was sie damit gewonnen (d. h. wie sie es verdienten).	glaubt und Gott gefürchtet, so hätten wir ihnen geöffnet die Segenspforte des Himmels und der Erde; allein sie haben unsere Gesandten des Betrugs beschuldigt, darum haben wir sie hinweggerafft ob Dem, was sie begangen.
v. 95. Voro väl desse städers innevånare säkre för möjligheten af vårt straff, som kunde träffa dem ²³) under nattens sömn?	Waren etwa die Bewohner dieser Städte sicher vor der Möglichkeit einer Strafe, welche sie über Nacht im Schlaf überfalle?	Waren denn die Bewohner dieser Städte sicher davor, dass unsere Strafe sie nicht überfalle bei Nachtzeit, während sie schlafen?
v. 96. Voro väl desse städers innevånare säk-	Waren die Bewohner dieser Städte etwa si-	Oder waren die Bewohner dieser Städte

²⁰) Enligt grundskriften blott *städerna*, således utan någon den ringaste demonstrativa bestämning, och hvad skulle äfven en sådan här hafva att betyda, helst under den form af antydning på ett nära liggande, som prof. T. gifvit densamma. I det föregående är ju alls icke taladt om några vissa städer utan om sådana städer i allmänhet, till hvilka sändebud skickats.

²¹) Detta är alldeles efter Sprenger, men icke enligt korän-texten, som blott gifver vid handen: *men de hafva gjort lögnpåståenden* (jfr. 7, anm. 15). Det kan väl icke vara prof. T:s mening, att bemärkelsen i den 2:a artformen af härvarande arab. verb skulle mot allt språkbruk vara på en gång extensiv och faktitiv?

²²) Här måste man åter fråga, hvad detta må såsom svensk mening innebära. Det borde väl åtminstone hafva hetat: *vi straffade dem med det som de förtjänade* (något motsvarande detta "derigenom", Spr:s "damit", finnes icke i korän-texten). Också synes detta alldeles osvenska uttryck vara en konstig förenig af Sprengers *verkliga öfversättning* och den af honom dertill fogade *förklarande parentes*: "was sie damit gewonnen (d. h. wie sie es verdienten)." Den arab. grundskriften gifver blott: *och därför hafva vi drabbat dem för hvad de samkade* (eller *begingo*).

²³) Närmre efter den arab. texten och mera till tankens fromma borde det hafva hetat: *för möjligheten, att vårt straff* (eller *vår hemsökelse*) *kunde träffa dem*.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
re för möjligheten af vårt straff, som kunde träffa dem ²³) under nöjerna vid middagstiden ²⁴).	cher vor der Möglichkeit einer Strafe, welche sie um Mittag bei Scherz und Spiel überfalle?	sicher davor, dass nicht mitten am Tage, während sie beim Spiele sind, unsere Strafe sie treffe?
v. 97. Männe de voro säkre för Guds list? Ingen skall ²⁵) tro sig säker för Gudst list undantagandes de, som skynda till sitt förderf ²⁶).	Waren sie etwa sicher vor der List Allah's? Niemand wird sich sicher wännen vor der List Allah's ausgenommen Leute, welche ihrem Untergange entgegen-eilen.	Waren sie daher sicher vor der List Gottes? Nur ein Volk, das dem Untergang geweiht ist, hält sich sicher vor der List Gottes.
v. 98. Hafva de (mekkanarne), åt hvilka vi gáfvo jorden i arf ²⁷) efter dess förre bebygg-	Sind Jene (die Mekkaner), welchen wir die Erde nach dem Untergang ihrer frühern Be-	Haben denn Die, welche das Land von seinen frühern Bewohner geerbt, sich nicht über-

²⁴) Sprengers "um Mittag." Grundskriftens uttryck betecknar deremot, efter hvad både ordböcker och arab. kommentatorer angifva, egentligen *morgonljuset*, sådant det strålar i all sin glans, efter att solen fullständigt gått upp (jfr. Bejdhåvis kommentar till sur. XCI v. 1), således hvad vi ock kalla *ljusan dag*. Derefter har, likasom ordet *afton* kommit att användas för natt, äfven detta gått öfver till en beteckning för *dag* eller *dagsljus* i allmänhet, i hvilken betydelse det också härstädes passsar vida bättre såsom motsättning till begreppet natt i föregående vers. Äfven prof. T. själf har på andra ställen riktigt återgifvit det dels med "ljusa dagen" (sur. XX, v. 61) dels med blott "ljus" (sur. LXXIX, v. 29).

²⁵) Detta futurangifvande "skall", som på intet sätt kräfvades af grundskriftens verbform, tjänar blott till att fördunkla rätta sammanhanget.

²⁶) Så visserligen ordagrant efter Spr:s öfversättning. Korän-texten deremot innebär blott något sådant som: *Säkre äro då för Allahs list (försätsstämpling) blott till spillo gående folk*, och af någonting motsvarande det begrepp af skyndsamhet, som prof. T. efter Sprenger här inlagt finnes i densamma alls intet spår.

²⁷) Korän-textens satsförhållande är här alldeles omstöpt i enlighet med den något fria öfversättningen hos Sprenger. Grundskriften angifver endast: *hvilka ega jorden i arf*. Sprenger har deremot infört ett främmande subjekt, gjort det verkliga subjektet till indirekt objekt och förändrat verbet till ett annat, som för att uttryckas skulle i arabiskan kräft en helt annan artform än den nu befintliga, och i allt detta följes han troget af prof. Tornberg.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
gares undergång ²⁸⁾ , kommit till den öfvertygelsen, att vi, om vi vilja, bestraffa äfven dem för deras synd ²⁹⁾ ? Vi pläga trycka ett insegel på deras hjertan och de höra då icke mera ³⁰⁾ .	wohner zum Erbe gaben, zur Ueberzeugung gelangt, dass, wenn wir wollen, wir auch sie ihrer Sünden wegen bestrafen? Wir pflegen ein Siegel auf ihre Herzen zu drücken und sie hören nicht mehr.	zeugt, dass wir sie für ihre Sünden bestrafen können, so wir nur wollen? Doch wir wollen ihre Herzen versiegeln, auf dasz sie nicht hören.
v. 99. Till innevånarne i de städer, om hvilkas händelser vi berättat dig något, hade sändebud kommit med upplysningar, men de voro icke bestämde att tro det, som de dittills ³¹⁾ hade förnekat. Så förseglar Gud de otrognes hjertan."	Zu den Bewohnern jener Städte, von deren Geschichte wir dir bisweilen Mittheilungen machen, waren Botschaften gekommen mit Erleuchtungen, aber sie waren nicht bestimmt zu glauben, was sie bis dahin geläugnet hatten. So versiegelt Allah die Herzen der Ungläubigen."	Von diesen Städten wollen wir dir einige Geschichten erzählen. Ihre Gesandten kamen zu ihnen mit überzeugenden Beweisen, aber es war ihnen nicht darum zu thun, Das zu glauben, was sie früher leugneten; so weiss Gott die Herzen der Ungläubigen zu versiegeln."

Ehuru det redan anförda torde kunna anses mer än tillräckligt såsom bevis för det gjorda påståendet, att prof. T:s korân-öfversättning i långa sträckor är en öfversättning mera från tyskan än från arabiskan, må dock ytterligare en af de mindre surorna mot slutet af

²⁸⁾ Enligt texten blott: *efter dess folk*. Således borde prof. T. följdriktigt hafva kursiverat de båda orden "förre" och "undergång", såsom icke egande någon motsvarighet i grundskriften. Af dessa är för öfrigt det förra knapt förklaringsvis behöfligt och det senare alldeles onödigt.

²⁹⁾ Prof. T. har likasom Spr. genom utelemnande af negationen till det frågeord, hvarmed versen börjar, gjort meningen temligen obegriplig, hvartill för öfrigt äfven andra felaktigheter mot den arab. texten, dem han i sitt osjälständiga efterföljande af Sprenger låter komma sig till last, i sin mån bidraga, såsom återgifvandet af det arab. *lau* med det konditionela i st. f. det hypotetiska *om* och de i sammanhang dermed valda präsentiela tidsformerna samt den närmast följande vidordnade satsens sättande såsom fristående sats tväremot förhållandet i texten.

³⁰⁾ Sprengers "mehr"; har ingen motsvarighet i texten.

³¹⁾ Närmast motsvarande Spr:s "bis dahin." Korân-texten angifver ett *föret.*

Korânen här framställas för att visa, huru genomgående detta är förhållandet.

<i>Tornbergs öfvers.</i>	<i>Sprengers öfvers.</i>	<i>Ullmanns öfvers.</i>
9. <i>Sur. CIX, v. 1.</i> "Säg: "o I otrogne!	Sprich: O Ungläubige!	Sprich: O ihr Ungläubige,
<i>v. 2.</i> Jag tillbeder ¹⁾ ej hvad I tillbedjen	Ich bete nicht en, was ihr anbetet	ich verehere nicht Das, was ihr verehret,
<i>v. 3.</i> och I viljen ²⁾ ej tillbedja hvad jag tillbeder;	und ihr wollt nicht anbeten, was ich anbete,	und ihr verehret nicht, was ich verehere
<i>v. 4.</i> ej heller vill jag tillbedja hvad I tillbedjen ³⁾ ,	noch will ich anbeten, was ihr anbetet,	und ich werde auch nie verehere Das, was ihr verehret,
<i>v. 5.</i> såsom I icke viljen tillbedja hvad jag tillbeder ⁴⁾ .	wie ihr nicht anbeten wollt, was ich anbete.	und ihr werdet nie verehere Das, was ich verehere.
<i>v. 6.</i> I hafven eder religion och jag hafver min."	Ihr habt eure Religion und ich habe meine religion."	Ihr habt eure Religion und ich habe die meine."

Det kan nu vara på tiden att öfvergå till en granskning af det sätt, hvarpå prof. Tornberg löst sin upgift på ställen, der han icke haft några utdrag af Sprenger att följa, och der han också, såsom det vill tyckas, gått till väga med mera själfständighet. Dervid har syntes lämpligt att välja ett par angränsande ställen till dem, hvare hans nästan slafviska trampande i nämnde författares spår redan up-

¹⁾ Spris "*ich bete an*", i st. f. det eljes af prof. T. vid samma arabiska ords återgifvande begagnade *dyrka* (jfr. 7, anm. 2).

²⁾ Efter Sprenger har prof. T. här och i det följande infört begreppet *vilja* i st. f. det enkla *skola*, hvilket, om också icke särskildt angifvet, dock ligger såsom möjligt i den arab. uttrycksform, som i texten finnes använd.

³⁾ Närmre efter grundtexten: *ieke heller skall jag tjäna, hvad I hafven tjänat*. Textens perfekt-form kan i sin skarpa motsättning till hela den öfriga följderna af imperfekter och participier omöjligen stå betydelselös, utan kräfver en fattning af innehållet, som gifver den såsom sådan dess rätt.

⁴⁾ Då prof. T. i enlighet med Spr. uttryckt det satsförhållande, hvare denna vers står till den föregående genom konjunktionen "såsom", horde detta följdriktigt äfven hafva skett med den 3:e versen i förhållande till den 2:a, ty dessa båda verser, den 5:e och 3:e, kräfva tydligen genom sin i alla delar sammanfallande öfverensstämmelse en alldeles enahanda upfattning. Att Sprenger delar denna förseelse hjälper icke prof. T:s sak.

visats, på det att sålunda lättast må kunna inses, inom huru ringa område den stora mängd berättigade anmärkningar förekomma, hvilka i denna granskning redan framstälts och ytterligare komma att framställas. I motsats till det föregående sammanförandet i de bifogade noterna af alla slags anmärkningar utan åtskilnad, hvilket varit nödvändigt med afseende på hufvudsyftet i I:a afdelningen, skulle visserligen anmärkningarna i det följande kunna indelas i två hufvudgrupper, sådana som gälla verkliga språkliga felaktigheter och sådana af mer formel beskaffenhet såsom angående oegentligheter och omskrifningar samt onödiga tillägg. Men då af dessa omskrivande tillägg en del framstälts af öfversättaren själf med ett slags förbehåll, uttryckt derigenom, att några kursiverats, andra inklamrats, och detta under ett bestämdt tillkännagifvande af denna åtskilnads behöflighet på grund af de förres förmenta nödvändighet för meningens ifyllande i motsats till de senare såsom nödvändiga (!) blott såsom förklaringar (se ofvan sidd. 4, 5, 6), må det anses tjänligast att taga dessa sålunda utmärkta tillägg i särskildt betraktande och för öfversigtlighetens skull indela härefter följande anmärkningar i tre olika grupper, nämligen dels sådana, hvilka angå de kursiverade ifyllningarna (och de inklamrade förklaringarna), dels sådana, som röra öfriga, icke på något särskildt sätt utmärkta, mer eller mindre onödiga tillägg jämte obehöfliga omskrifningar och oegentligheter, dels sådana, som afse verkliga språkliga origtigheter och misstag, hvarvid dock må på förhand anmärkas, att denna åtskilnad blott i det allmänna låtit sig uprätthållas, och att i många enskilda fall ett öfverskridande af det utstakade området och ett sammanfattande af i detta hänseende skiljaktiga anmärkningar varit för den ömsesidiga belysningen af nöden.

II. Hvad angår de kursiverade ifyllningarna, såväl i och för sig, som i deras förhållande till de inklamrade förklaringarna, skola följande anmärkningar ådagaläggas, att de till största delen, för att icke säga allesamman, äro antingen rent onödiga, ja icke sällan underliga och förvillande tillägg, eller ock inskjutningar af en blott tillkonstlad behöflighet, upkommen genom oegentlig och omskrivande öfversättning i öfrigt, eller blotta förklarande tillsatser af stundom tvifvelaktig nytta och alltså af natur att hafva bort, efter det af prof. T. inslagna sättet, inklamras i stället för kursiveras.

10. Sur. II. v. 12 heter det: "Säger man åter till dem, "tron såsom *de rättrogna* människorna tro, så svara de" o. s. v. Här ligger det i öppen dager, att den kursiverade ifyllningen är för själfva meningens fullständighet af alls ingen betydelse, utan utgör blott en förklaring, hvilken såsom sådan bort inklamras. Då för öfrigt öfversätt-

ningen skulle med utelemnande af detta tillägg komma att innebära hvarken mer eller mindre än samma möjlighet till olika fattning, som korântexten själf, och just detta väl torde få anses vara i enlighet med en trogen öfversättnings rätta uppgift, måste alltså tillägget, under hvad form som helst betraktas såsom förkastligt.

11. I v. 16 är behöfligheten af de ifyllda orden "*slocknar den*" helt och hållet skenbar, då genom en annan fattning, sådan den ock af Bejdh. i främsta rummet framhålles bland möjliga förklaringar af detta ställe, eftersatsen ligger uttryckt i den närmast följande meningen, om denna på ett något förändradt sätt återgifves.

12. Snarlikt är förhållandet i 18:de versen med orden "*kunna de liknas vid dem, som öfverfallne af.*" Ty behovet af hela denna ifyllning, beror uteslutande på, att grundskriftens ordalydelse redan i början af 16:de versen allt för mycket åsidosatts. Der bör det nämligen i st. f. "*de likna den*" heta: *förhållandet med dem liknar* (eg. är såsom) *förhållandet med dem* (eg. den, men kollektivt fattadt) *som ...* och här: *eller det liknar ett skyfall från himmelen o. s. v.* Rätt egendomligt är att detta "som" genom att icke kursiveras fått skenet af att ega någon motsvarighet i grundskriften, hvilket alldeles icke är fallet, för såvidt detsamma härstädes är, och icke kan vara något annat än ett relativt pronomen, hvaremot ordet "*liknas*", ehuru kursiveradt, verkligen på visst sätt motsvaras af textens sammanställande nominalpräfix *ka*.

13. Ordet "*förgäfvos*" i sista meningen af samma vers: "*Men förgäfvos, ty Gud omhvärfver o. s. v.*" är likaledes en onödig, utläggande tillsats, hvilken här vinner blott ett sken af behöflighet derigenom, att ett annat ord, det följande lilla "ty" äfvenledes godtyckligt tillagts, men utan att kursiveras. Det hela synes sålunda falskeligen antyda den orimligheten, att arabiskan skulle kunna genom en blott konjunktion, sådan som "men", fragmentariskt framställa en hel sats, hvartill en annan med kausal konjunktion börjande bisats kunde ansluta sig.

14. I 19:de versen möter den underligheten att blott ordet "*ljus*" i uttrycket "*vandra de i dess ljus*" befinnes kursiveradt, likasom om texten kunde ega något motsvarande *genitiv* "*dess*" men sakna det styrande *hufvudordet* "*ljus*." Nu är dock förhållandet, att enligt densamma det ordagrant bort heta: *i den*, hvarefter hvarje tillägg gerna kunnat undvaras, och, om ett sådant nödvändigt skulle tillfogas, detta såsom blott förklarande bort innehålla båda orden *dess ljus* under formen af en parentes. Äfven i den närmast följande meningen: "*Men när det mörknar öfver dem, stadna de häpné*", utgör det kursiverade ordet "*häpné*" blott en förklaring och hade således häldre bort inklamras.

15. Slutet af 20:de versen företer en redan vid första blicken påtagligen onödig ifyllning af orden "*det orätta häruti*", tillagda uttrycket "när I insen." Allt beror nämligen här på valet af uttrycksform. Också visar prof. T. själf på andra ställen genom en förändrad öfversättning af alldeles samma ord i grundskriften, huru allt annat än nödvändig denna ifyllning är, såsom då han i 39:de versen i st. f. "när I insen" öfversätter "mot bättre vetande."

16. Af de kursiverade ifyllningarna i 21:a versen: "Hysen I nu tvifvel om det, som vi uppenbarat för vår tjenare *Muhammed*, så uppvisen ett kapitel af samma art, och tillkallen edra vänner, *hvilka I utvalt åt Eder framför Gud, till eder hjälp*, om I talen sanning" står den första "*Muhammed*" tydligen blott såsom en förklaring och borde derföre hafva inklamrats, såsom ock prof. T. på andra ställen själf låtit det ske, t. ex. i X:de surans 39:de vers. Att äfven de båda andra, "*hvilka i utvalt åt Eder*" och "*till eder hjälp*" med skäl kunna betraktas såsom onödiga, har likaledes han själf dragit försorg om att ådagalägga, dels genom att i nyssnämnda vers återgifva koräntextens äfven der befintliga nästan enahanda uttryck, som här, med "kallen *till eder hjälp* hvem I kunnen" (här motsvaradt af "edra vänner") "utom Gud, ifall I hafven rätt", således användande det eljest hos honom vanliga *utom* i st. f. *framför* till återgifvande af grundskriftens *min düni* och underlåtande den förstnämnda kursiverade ifyllningen, dels genom att i XI:te surans 16:de vers öfversätta detta samma uttryck med följande ord: "kallen till hjälp hvem I kunnen utom Gud om i hafven rätt i edert påstående", dervid han undvikit båda de omnämnda kursiverade ifyllningarna, ehuru han visserligen deremot ansett sig berättigad att utan vare sig kursivering eller inklamring tillfoga orden "i edert påstående", till hvilka grundskriften icke har något motsvarande. Man märke för öfrigt, hurusom han på dessa två sistnämnda ställen med uttrycket "om I hafven rätt" återgifver alldeles enahanda äfvenledes till de stående koräntuttrycken hörande ord i texten, hvilka här öfversatts med "om I talen sanning."

17. Att i den 22:a versens "så vakten Eder för *helfvetets* eld, hvars bränse" o. s. v. det kursiverade ordet "*helfvetets*" (eld) är alldeles obehöfligt springer genast i ögonen oaktadt den origtighet, prof. T. tillåtit sig, och på hvilken möjligheten af detta kursiverade tillägg uteslutande beror, att nämligen öfversätta grundskriftens bestämda nominalform obestämdt med "eld" i st. f. *den eld*.

18. I 23:e versen kunde orden "*med löftet*" gerna skrifvits okursiverade, då textens verb betyder icke blott *gläda* utan äfven sär-

skildt *bringa gladt budskap*. Att orden "*bo i*" icke äro erforderliga för meningens fullständighet är påtagligt. Äfven det kursiverade uttrycket, "*de jordiska frukterna*" blifver med en reciprok fattning af textens participiala omständighets bestämning för meningen alldeles obehöfligt, hvarförutan bör märkas, att något motsvarande till adverbet "*der*" alls icke står att finna i grundskriften. Således hade detta, om något, bort kursiveras eller rättare inklamras.

19. Hvad angår den kursiverade ifyllningen af ordet "*liknelsen*" i 24:e versens, "*så veta de, att liknelsen är en sanning*", är det alldeles falskt hvad prof. T. om också ofrivilligt kommit att dermed antyda, nämligen att texten här skulle hafva en mening med blott prädikats utan något det ringaste spår af ett dertill hörande subjekt. Der finnes nämligen ett af prof. T. helt och hållet förbigånget pronomen personale *den* eller *det*, hvartill, ifall detsamma, såsom sig bort, utskrifvits, detta tillagda ord "*liknelsen*" skulle hafva kommit såsom en blott förklarande tillsats, således inklamrad i st. f. kursiverad. Då det emellertid skulle blifva för långt att äfven inom de få sidor af Koränen, till hvilka denna granskning inskränker sig, vers för vers följa och uptaga alla dessa onödiga tillägg, må här ännu blott några få mera i ögonen fallande särskildt påpekas.

20. De i 28:e versens slut "*då vi, som lofprisa dig och välsigna ditt heliga majestät, äro deraf mera förtjente*", inskjutna kursiverade orden, "*äro deraf mera förtjente*", äro alldeles onödiga och deras skenbara behöflighet är helt och hållet beroende af föregående, genom texten på intet sätt berättigade inskjutning af det relativa pronomet "*som*." Utelemnas detta senare, behöfvas ej heller längre de förra.

21. Då det i den 33:e versen heter: "*spisen, utan inskränkning af dess frukter, hvarhelst i viljen*" måste den i det arabiska språket obevandrade med förvåning fråga sig: kan verkligen det vara möjligt, att på Koränens grundspråk något sådant låter skriva sig med anspråk på begriplighet, som det hvilket ligger antydt i denna kursivering, nämligen en ensam präposition utan något, som deraf styres, och en genitiv utan styrande hufvudord och dessa båda af hvarandra alldeles oberoende ord helt enkelt sammanställda. Men också innehåller texten intet sådant, utan gifver blott i ordagrann öfversättning något dylikt som: *tagen derifrån riklig näring, hvarhåst i viljen*.

22. Den 48:e versen börjar med ett kursiveradt uttryck "*I veten*" (att), hvilket sedermera i några af de närmast följande verserna vexlas med de snarlika ifyllningarna "*såsom kändt är*", "*såsom I veten*", "*såsom bekant är*" och slutligen, ehuru under alldeles enahanda förhållanden i grundskriften, fullständigt uteblifver i upslaget till den 58:e versen.

I fråga om dessa kursiverade tillsatser kan den oinvidge, efter hvad prof. T. själf tillkännagifvit angående syftet med de kursiverade ifyllningarna i allmänhet, väl svårligen föreställa sig, att de verkligen ega någon motsvarighet i grundskriften och allraminst, att alla föranledas af ett och samma arabiska uttryck, ordet *va'idh*. Särskildt måste den förstomnämnda ifyllningen förefalla underlig, såsom antydande på en oförklarlig ofullständighet i texten, då deremot de öfriga påtagligen kunna äfven i den svenska öfversättningen utan afsaknad undvaras. Saken är dock den, att prof. T. här såsom ofta icke *öfversätter*, utan *utlägger och förklarar*, och af den omskrifvande förklaringen kursiverar en del, men lemnar en annan del, ehuru den lika litet eller lika mycket har motsvarighet i grundskriften, okursiverad. Så i den 48:e versen detta "att." Textens uttryck *va'idh* skulle helt enkelt motsvaras af det svenska: *Än då (vi friade eder)* o. s. v. och förekommer redan i upslaget af den 28:e versen, ehuru prof. T. följdstridigt nog der låtit det få en helt annan betydelse. Ordet är mycket vanligt i korånen och nyttjas till upslag vid det fortsatta anförandet af flera olika, såsom bekanta förutsatta tilldragelser eller märkansvärda omständigheter och är, hvad dess senare del angår, att fatta såsom beroende af ett under liggande *kom ihåg* eller *tänk, hur det var* (då), således ett slags lystringsord. Sådan är ock redan Silv. de Sacys upfatning (se hans Gram. I. 523).

23. Uttrycket i 51:a versen: "Då I gjorden kalven till eder *gud*", är ett exempel på samma slags tillkonstlande af en enkel sak, hvaröfver man med skäl må förvånas, och hvilket genom anmärkningarne i nr 14 och 21 här ofvan redan påpekats. Enligt texten skulle det lyda helt enkelt: *genom edert antagande af kalven* och detta torde alls icke innebära någon otydlighet, som kräfver en förklaring eller ifyllning.

III. Beträffande öfriga, ej på något särskildt sätt utmärkta obehöfliga tillägg, parafraaserande omskrifningar och oegentligheter samt onödiga afvikelser från grundskriften, hvaraf denna såkallade öfversättning hvimlar, se här några exempel:

24. Sur. II. v. 14. "Gud skall straffa dem för skämtet", i. st. f. *Gud skall skämta med dem*, är icke öfversättning utan ren parafra. Dock, öfversättning är det vissligen, men icke af korântexten utan, här såsom äfven på många andra ställen, af Bejdhåvis arabiska kommentar till ifrågavarande korånställe.

25. Den 15:e versens: "De, som köpt sig villfarelse för ledning till sanningen, göra en dålig handel", i st. f. *Desse äro de, som köpt sig villfarelsen för vägledningen; också har deras handel ej bragt vinst*, innebär antingen en verklig origtighet, eller är åtminstone att anse för en högst godtycklig afvikelse från korântexten.

26. I 27:e versen borde det i st. f. "fullkomnade de sju himlarne" närmare efter texten heta: *invrättade den (himmelen) till sju himlar*. Af prof. T:s uttryckssätt synes framgå, att Gud förut skapat dem, men lemnat dem i ofullbordadt skick, något som alls icke stödes hvarken af detta eller något annat korän-ställe. För det föregående uttrycket "uppsvingade sig" skulle äfvenledes helt enkelt *vände sig* vara mera lämpligt och närmre öfverensstämmande med motsvarande ords betydelse i grundtexten.

27. Prof. T:s uttryck "edre samtida" i st. f. det med texten mera öfverensstämmande *all världen* i samma mening som det franska *tout le monde* innebär på samma gång ett onödigt tillägg af ett possessivt pronomen, som icke finnes i texten, och en omskrivande förklaring, sannolikt föranledd af de i Bejdh:s kommentar till detta ställe nyttjade orden *'aj 'alamî zamânihim, d. v. s. deras tids folk*.

28. I slutmeningen af 46:e versen, lydande: "I detta var en svår pröfning för Eder, *sänd* ifrån eder Herre" ega orden "för Eder" lika liten motsvarighet i grundskriften, som det kursiverade "*sänd*", och alla tre tillsammans utgöra i själfva verket ett fullkomligt onödigt tillägg.

29. V. 56. "Men syndarne utbytte mot ett annat det ord, hvilket de befallts att uttala" i st. f. *Men de som syndade togo i stället ett annat ord än det, som sagts dem*. Såsom synes har prof. T. här icke blott godtyckligt afvikit från ordalydelsen, utan ock uraktlåtit att i enlighet med den grundsats han eljes följer kursivera eller inklamra de utan motsvarighet i grundskriften förklaringsvis tillagda orden "att uttala." Detsamma gäller hans öfversättning i slutet af 58:e versen: "Förnedring och elände omhvärfde dem från alla håll och de förtjenade Guds vrede" i st. f. *Låghet och fattigdom har hvälfts öfver dem (eller, låghet och fattigdom har ästämplats dem) och de hafva framkallat Guds (Allahs) vrede*. Oafsedt den mindre lämpliga tidsformen märke man den första satsens obehöfliga omstöpfung från passiv till aktiv, det för grundskriften alldeles främmande verbalbegreppet i den senare och de onödigtvis tillagda, på intet särskildt sätt utmärkta orden "från alla håll."

30. V. 65 (slutet). "*Sådana* kor likna hvarandra och vi kunna misstaga oss", i st. f. *Ty korna äro för oss hvarandra snarlika*. Till den långrandiga parafrasen "och vi kunna misstaga oss", hvarigenom den med grundskriften närmast öfverensstämmande präpositionsbestämningen *för oss* förmodligen skall vara uttryckt, kommer här å ena sidan det förklarande, men obehöfliga, tillägget "*sådana*" och å den andra det oberättigade förbigåendet af grundskriftens *'inna*, här på grund af sammanhanget närmast liktydigt med *fa'inna*, och således nästan enahanda med vårt *ty*. Likaså då det i 69:e versen hos prof. T. heter "som nedfalla ifrån höjden af lydnad för Guds bud" i st. f. *som ned-*

störta af fruktan för Allah, har han icke blott begagnat sig af det oegentligt omskrifvande och förklarande uttrycket "af lydriad för Guds bud" i st. f. *af fruktan för Gud (Allah)*, utan ock tillagt ett onödigt och vilseledande "ifrån höjden" och lemnat detta utan kursivering eller inklamring, ehuru det saknar all motsvarighet i texten. Det senare uttrycket är för öfrigt så tillvida vilseledande, som det, då det icke gerna kan fattas annat än såsom liktydigt med ett (nedfallande) *ifrån himmelen*, innebär en alltför speciel och dertill mot det sannolika, äfven af Bejdhåvi antydda syftet stridande fattning. Hvad det förra åter angår, kan grundskriftens motsvarande ord aldrig betyda *lydnad*, utan blott *fruktan*, eller dylikt. Också säger Bejdh. uttryckligen, att ordet står här metaforiskt för *fogande sig i* (eller *efter*). Hans utläggning af detta ställe lyder i öfversättning: som nedrasa från bergets topp, fogande sig i det, som Allah den högste dermed åsyftat. Något dylikt har äfven angifvits af Zamachs'ari, till hvilken förklarande utläggning prof. T:s öfversättning för öfrigt ganska nära ansluter sig.

31. I midten af 77:e versen öfversätter prof. T. sålunda: "och tala höfviskt till människorna, upprätthålla gudstjensten och betala talan almosan", ehuru det närmare efter texten borde heta: *talen godt med människorna, iakttagen bönen och bringen almoseafgiften*. Han omkastar således först och främst talet från direkt till indirekt, återgifver derefter grundtextens *assalâta med gudstjensten* i st. f. *bönen* [se härom ofvan I. (anm. 4)] och begagnar sig slutligen af det allt för enskilda och dertill aldeles opassande uttrycket "betala almosan" i st. f. *bringa almoseafgiften*, eller såsom han själf, dock efter Sprenger, i II:a Surs 2:a vers öfversätter samma uttryck "utgifva almosor." I det sista uttrycket stöter för öfrigt den bestämda entals-formen läsaren för hufvudet och föranleder frågan: hvilken almosa? Hvad ett *betalande* af en almosa månne betyda torde dessutom vara svårt nog att förstå. Ett föga bättre återgifvet ställe möter oss redan i 79:e versen, der det heter: "I döden hvarandra och drifven somliga af Eder utur sina boningar syndigt och fiendtligt hjälpande hvarandra emot dem." Först och främst bör det väl efter svenskt språkbruk här heta *deras* (boningar) och icke "sina", och hvad vill det väl säga att *fiendtligt hjälpa*? Också skulle det ordagrant efter grundskriften lyda: *hjälpandes åt i vrånghet och fiendskap mot dem*, dervid i enlighet med gällande arab. språkbruk vid grundskriftens motsvarande ord uttrycket *mot dem* icke utgör en omedelbar bestämning till verbet själf utan till den närmare bestämning deraf, som angifves genom orden *i vrånghet och fiendskap*. Prof. T. synes härvid hafva förbisett, att den normala ordföljden på detta ställe såsom ofta mot slutet af versen brutits för åstadkommande af slutassonans.

32. Prof. T:s öfversättning af förra delen af VI:e surans 154 vers lyder sålunda: "Se! detta är min väg; den är rak. Följen då den och beträden icke *olike* stigar; ty de aflägsna Eder ifrån Hans väg." — Mera ordagrant efter texten skulle återgifvandet blifva ungefär detta: *Se (eller enär) detta är min stråt i dess rätthet, så följ den. Ja följ den icke de många vägarne, att de föra eder bort från hans väg.* Här af framgår att prof. T. först onödigtvis med en full och själf-sändig sats "den är rak" omskrifver hvad som blott är en omständighets bestämning till prädiketet i den föregående; vidare att han genom det kursiverade tillägget "*olike*" (uptaget från en förklarande glossa i Zamachs'aris Kess'áf) betonar begreppet af skiljaktighet i st. f. det af mångfald, som närmast ligger uttryckt i flertals-formen af ordet *vägarne*, hvilket ord själf dessutom origtigt återgifves i obestämd ställning (stigar). Ytterligare har han genom valet af det skiljaktiga uttrycket "stigar" i motsättning till det följande ordet "väg" i uttrycket "Hans väg" låtit förmoda en åsyftad begrepps-skiljaktighet, hvilket alldeles icke är, eller kan vara fallet, då grundskriften på dessa båda ställen har alldeles enahanda ord, något som deremot icke är händelsen i hvad som motsvarar det första "detta är min väg." Härtill kommer, att han genom en oriktig satsupdelning i det han skiljer orden: "Följen då den" ifrån det föregående, dit de egentligen höra, på samma gång han med dem nära sammanknyter det följande "och beträden icke *olike* stigar; ty de aflägsna Eder ifrån Hans väg" — låter öfversättningen gifva en ohållbar mening med omkastning i fortsatt tal af Allah från första person till den tredje. Enligt en riktig fattning af texten är det nämligen icke längre Allah själf, som må tänkas tala de senare orden, utan antingen Gabriel eller Mohammed, hvarföre ock det dem inledande *vav* antingen må återgifvas med det bekräftande och utläggande *ja*, eller ock anses stå öfverflödigt och derföre böra, såsom ofta är fallet, alldeles utelemnas, men ingalunda öfversättas med ett enkelt vidordnande *och*, som utesluter all möjlighet att antaga en underförstådd äfvergång af talet från Allah själf till någon annan. Än vidare har prof. T. i orden "följen" och "beträden" onödigtvis och till föga fromma för meningen vexlat grundskriftens i båda fallen enahanda ord och slutligen genom det mindre rigtiga "ty", hvarmed han börjar sista satsen, angifvit en grund eller förklaring, der textens uttryck blott innebär en följd (jfr. Caspari, Gram. of the ar. langu. ed. Wright, II, 21). Här visar således prof. T:s öfversättning hopade inom omfånget af blott två rader mer än tillräckligt många oegentligheter och fel, hvar af en del till och

med äro hänförliga till de i följande sista afdelning uptagna anmärkningar rörande verkliga origtigheter; och dock behöfver man blott öfvergå till nästa rad för att möta ännu ett par, af hvilka det ena synes bero på redan förut antydd origtig upfattning af en viss mycket ofta förekommande arab. verbalpartikels natur och verkliga betydelse. Ty då han återgifver närmaste mening med följande ord: "Dessa bud har Gud gifvit Eder, så att I skolen vara gudaktige" dels omskrifver han onödigtvis det enkla, grundskriften ordagrant motsvarande uttrycket *detta är hvad han ålagt eder*, dels öfversätter han föga till fromma för meningens logiska rigtighet det arab. *lasalla* med "så att" i st. f. *i den händelse att* (se nedan nr 52).

33. I VII:e Surans 12:e vers ega orden "mina bud" och "nu" alls ingen motsvarighet i grundskriften. Uttrycket "du är nu förbannad" utgör för öfrigt en onödig omskrifning för: *Du tillhör förvisso de läge* (eller *föraktade*). I 20:e versen har prof. T. ansett grundskriftens korta *vakâsamahumâ* (och *han tillsvor dem*) erfordra följande långdragna

parafras: "Med en ed bekräftande sitt tal sade han ytterligare till dem" och har likväl med all denna omständlighet blott utträttat, att edsbekräftelsen mot sanna förhållandet fått ut: endet af att snarare angå det föregående af hans tal än det följande. Likaledes saknar andra meningen af den 28:e versen, "Vänden nu edra anleten till Honom på hvarje bönestund", hvad orden "till Honom" angår, all motsvarighet i grundskriften, utan att likväl dessa ord hafva kursiverats eller inklamrats, och med ordet "bönestund" återgifves der samma arab. ord, hvilket strax efter i 29:e versen öfversattes med "bönehus", ehuru ingen giltig anledning till detta vexlande förefinnes.

34. Den 29:de versen af samma sura jämte början af den 30:e lyder i prof. T:s öfversättning, som följer: "O Adams barn! påtagen edra kläder vid hvarje bönehus, samt äten och dricken, men utan öfverflöd, ty Gud älskar icke slösarne. 30. Ho har väl förbjudit Guds prydnader, hvilka han frambragt åt sina tjenare eller de läckra rättarna af uppehållet." Härvid har nu först och främst prof. T. utan giltigt skäl återgifvit samma ord i grundskriften på ena stället med "kläder", på det andra med "prydnader", hvarigenom man så mycket snarare missledes att antaga skiljaktiga saker här vara åsyftade, som redan i 25:e versen en skilnad verkligen göres mellan kläder i allmänhet och högtidsdräfter, samt prof. T. äfven der mindre riktigt användt ordet "prydnad", ehuru textens uttryck der är ett helt annat, än det, som här så återgifves. Egendomligt nog och till oredans fullständigande nyttjar han alltså skiljaktiga uttryck, der texten har enahanda, och enahanda der texten har skiljaktiga. Samma fel är ock begånget i orden: "men utan öfverflöd, ty Gud älskar icke slösarne", der det

närmre efter grundtexten och med afseende på användandet derstädes af enahanda ord borde heta: *Men öfverflöden icke, ty han älskar icke de öfverflödande.* Att detta icke är likgiltigt eller föga betydande för meningen framgår deraf, att själfva vexlingen påtvingar antagandet af en mera omfattande bemärkelse i det senare uttrycket, eller med andra ord dess syftande på slöseri i allmänhet i motsats till öfverflöd i mat och dryck. Slutligen synas de i sista delen af meningen valda orden *frambringa* i fråga om prydnader, hälst dermed menas kläder, och "de läckra rätterna af uppehållet" temligen misslyckade och osvenska uttryckssätt i st. f. *ombestyra* eller *skaffa* (en prydnadsdrägt) och *läckerheterna af näringsmedlen.*

35. Med VII:e surans 41:a vers börjar ett något dunkelt ställe, hvilket sträcker sig till och med den 51:a versen. Redan de arabiske tolkarne hafva fattat enskilda delar deraf mycket olika och gifvit helt olika förklaringar angående det antagligen åsyftade sakläget. Efter dem hafva äfven de europeiske öfversättarne röjt ganska stor skiljakthet angående rätta förståndet deraf, och dock torde ett noga aktgifvande på uttrycket och en ingående jämförelse med andra ställen i korånen visa det icke vara alldeles omöjligt att också här med öfvervägande grad af sannolikhet göra sig reda för verkliga syftningen på hvarje ställe. Hvad prof. T. angår, synes han hafva antingen alls icke lagt märke till svårigheterna, eller rent af upgifvit all tanke på möjligheten att utreda dem, då han, trots dunkelheten och motsägelserna i sin öfversättning, utom sina vanliga, delvis alldeles onödiga kursiverade ifyllningar blott tillfogar en enda, jämförelsevis helt obetydande notförklaring. Genom sitt på många ställen vårdslöst fria återgifvande af texten har han dessutom snarare ökat än minskat dunklet. Sålunda, då han i midten af 41:a versen helt och hållet i strid med satsens normala ordföljd i grundskriften öfversätter: "Det är vår Herres sändebud, som hafva meddelat oss sanningen" i st. f.: *Så hafva nu förvisso vår Herres sändebud bragt oss sanningen,* har han genom den logiska betoning, han på detta sätt gifvit subjektet, falskligen gjort det utsagda till en bekräftelse och ett utläggande af de talandes i det föregående gjorda erkännande af Guds nåd och egen oförmåga, då likväl dess egentliga betydelse är den att betona, att hvad sändebuden bragt varit den af så många ifråga ställda sanningen om ett lif efter detta med belöning för de goda och straff för de onda, såsom detta ock i det följande vidare utföres. Den ifrågavarande satsen bildar nämligen en öfvergång till det följande, i det den innehåller ett bekräftande erkännande de lycksalige emellan af hvad de aldrig betvivlat (detta antydt genom grundskriftens partikel *had*) och

hvilket de sedan i nästa vers öfverbevisande utföra i samtal med de osalige. Ty då det i 42:a versen under föga öfverensstämmelse med vare sig grundskriftens innehåll eller sund tankegång i prof. T:s öfversättning heter: "vi hafva funnit, att vår Herres löfte var en verklighet", skulle det i ordagrant återgifvande lyda helt enkelt: *nu hafva vi dock funnit sant hvad vår Herre lofvade oss*, i det texten här har alldeles enahanda ord motsvarande *sant* eller *sanning*, som ofvan i den förra versen, och hvilket der äfven af prof. T. så återgifvits, fastän han på detta ställe öfversätter det med "verklighet." Om någon antydning på tvifvel rörande löftets *verklighet* kan ju här omöjligt vara tal, men väl, huru vida det *skulle blifva sanning*. I den följande på ännu ett annat sätt vxlade parafraseringen af grundskriftens nästan enahanda uttryck: "Hafven I ock erfarit, att det hvarmed eder Herre hotat Eder, har inträffat" i st. f. *Hafven I ock funnit sant hvad eder Herre lofvat* (äfven i svenskan kan sägas *lofva ett straff*) har han utan kursivering eller inklamring tillagt ett onödigt "Eder", hvartill grundskriften saknar all motsvarighet. I 43:e versen ändrar han utan någon anledning vare sig i satsens grammatikaliska beskaffenhet eller i innehållet och till men för rätta fattningen grundskriftens andra vidordnade verbalsats till en participialbestämning "önskande att den vore krokig" i st. f.: *och äflas att få den förvrängd*, likasom vore den en underordnad omständighetssats, något som snarare är fallet med den följande nominalsatsen, hvilken han deremot gör till en vidordnad verbalsats. Samma anmärkning, beträffande ett misskännande eller förbiseende af det inbördes förhållandet satserna emellan, gäller ock, oafsedt att äfven tidsformen misskänts, prof. T:s öfversättning i slutet af 44:e versen: "De ropa till paradiset innevånare: "frid vare med eder!" De kunna ej ingå, ehuru de önska det", i st. f. *Och de skola med ett hel eder! tillropa de af lustgården delaktige, själfve deri ej inkomne, huru gerna de än önskade*. I 46:e versens "De som äro på 'A'raf skola ropa till de (osalige) männen, som de känna" o. s. v. låter han alldeles oberättigadt den bestämda formen "de (osalige) männen" inträda för den obestämda *män (som de känna)*, och genom 47:e versens fattning *så*, som prof. T. synes hafva velat angifva genom det långa kursiverade tillägget "Vände till de salige säga de" med derpå följande "gå in i paradiset" införes ett sakläge, som omöjligt förlikar sig med det föregående i dess helhet. Ur detta framgår nämligen med nödvändighet förutsättningen af såväl de saliges redan skedda besittningstagande af lustgården, som de osaliges försättning till helvetet, att ej tala om de på förbidan ställes inhysande på kammen ('A'raf), och här får man så med ens höra de förstnämnde

nu först inbjudas i lustgården och det märkvärdigt nog, af just de sistnämnde, de i skärselden befintlige (jfr. noten till v. 45 i prof. T:s öfversättning). Ock dock bringas sammanhangslösheten och oredan först rätt på sin spets i verserna 49—51, såsom de af prof. T. återgifvas. Så heter det i 49:e versen: "Förförde af detta lifvets *lockelser* gjorde de sin religion till gyckel och lek. Derföre skola vi i dag glömma dem, såsom de glömde, att denna dag skulle inträffa och förnekade våra uppenbarelsen." Hvad vill väl uttrycket "detta lifvets *lockelser*" betyda lagdt i Guds mund på den yttersta dagen. Ej kan väl då med *detta* lifvet gerns förstås något annat än det eviga lifvet, hvilket dock blir en upenbar orimlighet. Också gifver grundskriften intet sådant vid handen utan ordagrant helt enkelt *det närmaste lifvet*, det vill med afseende på desse otrogne, såsom omtalade i förfluten tid, säga verlden eller jordelifvet. För öfrigt är ock hela denna vers af prof. T. på det godtyckligaste sätt omstöpt och ryckt ur sitt sammanhang med det öfriga. Ordagrant efter grundskriften skulle lydelsen af dess första mening blifva ungefär denna: *hvilka tagit sig sin religion på skämt och lek och dem verldslifvet vilselockat*, och utgör denna mening således en fortsättning af de saliges i det föregående anförda yttrande om de otrogne. I den följande meningen underlåter prof. T. att gifva skiftningen i grundskriftens tidsformer dess tillhöriga rätt och förbigår alldeles vid orden "denna dag" det dertill hörande pronominet *deras*. Icke tagande det så noga med dylika småsaker tillägger han i stället i den följande versens uttryck "enligt vår kunskap" ett possessivt pronomen "vår", hvarom grundskriften intet vet, och utan hvars insmuglande uttrycket möjligen kunnat komma till att få en äfven i öfrigt för meningen mera passande form. Slutligen framstår också början af den 51:a versen i prof. T:s återgivande af densamma snarare under formen af en vidtstvåfvande och dertill språkligt och sakligt alldeles ohållbar förklaring än af en samvetsgrann och god öfversättning. Grundskriftens såkallade undantagsats (djumlatu-l²istitnâ'i) är af prof. T. fullständigt missförstådd och kan omöjligen innebära något sådant, som hans: "Männe de förbida någon annan utgång på dess *förutsägelser* än denne." Den säger nämligen, språkenligt fattad, endast detta: *Männe de vänta på annat än dess förklaring* (eller *dess förtydligande*)? d. v. s. *De vänta ju blott på dess förklaring!* Rätta syftet af detta egendomliga, halft sarkastiska, halft hotande uttryck framgår ur en jämförelse med andra ställen, såsom Sur. VI, v. 159 och Sur. II, v. 206. Betecknande för prof. T:s sätt att gå tilläga vid öfversättandet är, att han återgifver detta enahanda uttryck på nämnda tre ställen på tre olika vis och

såsom det vill synas utan att hafva tänkt på att genom en jämförelse dem emellan söka utleta rätta meningen af uttrycket.

IV. Slutligen återstår nu att utom de redan på spridda ställen omordade fall af dylik beskaffenhet här i ett sammanhang upvisa, hurusom denna öfversättning betänkligt lider af en jämförelsevis ganska betydande mängd af verkliga origtigheter, språkliga fel och förbi-seenden samt misstag om grundskriftens rätta förstånd, hvarigenom mångenstädes dels oklarhet, dels en i det hela falsk eller orimlig mening upstått. Äfven härvid hålla vi oss i det hufvudsakliga till det redan angifna området. Se här några exempel:

36. Redan i 1:a surans 7:e vers synes ett misskännande af den derstädes mötande, egendomligt arabiska konstruktionen ligga till grund för prof. T:s, som vanligt, omskrifvande öfversättning. Då han sålunda återgifver detta ställe: (deras väg) "på hvilka din vrede icke hvilat", har han nämligen icke blott onödigtvis tillagt ett possessivt pronomen "din", som ej eger någon motsvarighet i grundskriften, utan ock genom införandet af verbal-begreppet *hvila*, hvars tillkomst ej kan förklaras ur annat än en falsk upfattning af präpositionsbestämningen (*alaihim*, på dem) såsom egande prädikats natur, gifvit uttryck åt en ganska annan tanke. I själfva verket ansluter sig präpositionen helt enkelt såsom objektsförmedlande till verbalbegreppet *vredgas*, sådant just *det* och intet annat ligger uttryckt i den passiva participialbestämning, hvilken utgör denna vers' hela innehåll, och hvilken i och för sig lika litet bildar någon sats, som den omedelbart följande participialbestämningen (*lâ-dâllina*, *de icke irrandes*), ehuru den såsom hvarje annat particip vid öfversättandet *kan* — och härstädes visserligen äfven torde behöfva — återgifvas med en relativ sats. Densamma innebär nämligen blott: *hvilka ej träffats af vrede* (eller ordagrant: *mot hvilka ej råkats i vrede*).

37. Det sätt, hvarpå slutet af 14:e versen i sur. II af prof. T. återgifves röjer äfvenledes i all dess godtyckliga omständlighet en upfattning af grundskriftens uttryck, som icke låter förena sig med arabiskt språkbruk. Han öfversätter nämligen "och" (Gud skall) "öka deras gudlöshet, hvaraf de förblindas", då det mer efter texten och under riktig upfattning af konstruktionen skulle heta: *och låta dem tilltaga irrande i sina öfverträdelser*, eller något friare: *låta dem ytterligare förirra sig i sina öfverträdelser*. Här har han förbisett, att orden *i deras öfverträdelser* ("gudlöshet") icke kunna utgöra en bestämning till det föregående verbet "öka" eller *låta tilltaga*, ty der-till hade erforderats användandet af en helt annan präposition (det arab. *bi*, i st. f. *fî*), utan ansluta sig till följande, här ofvan ge-

nom ett particip återgifna omständighetsbetecknande imperfekt *de irra*, ehuru på detta ställe, såsom ofta i versens slut, en afvikelse i normal ordföljd eger rum till åstadkommande af slutassonans. Ett dylikt misskännande å prof. T:s sida af detta slags undantagsfall har äfven ofvan i denna granskning anmärkts. Såsom för honom helt vanliga godtyckligheter märke man för öfrigt å ena sidan utelemnandet af det personela pronomen *dem* såsom objekt för verbet "öka" samt å den andra det lika oberättigade inskjutandet af det relativa "hvaraf." I sur. VI v. 110 röjer han en riktigare upfattning af i det närmaste enahanda uttryck, men också följer han der Sprengers öfversättning. På ett annat snarlikt ställe (sur. VII, v. 85), der han åter är lemnad af Sprenger på egen hand, kommer prof. T. ånyo med en omskrivande öfversättning, som på samma gång den betydligt afviker från denna, dock, så vidt det låter sig utletas ur dess sväfvande uttryckssätt, hvilat på enahanda origtiga upfattning.

38. När man läser prof. T:s återgifvande af begynnelseraderna till samma suras 24:e vers, så lydande: "Gud blyges sannerligen icke, att till hvarjehanda liknelser begagna en mygga och det som är större än hon", stannar man ovilkorligen i förlägenhet om, hvad detta kan hafva att betyda. Såväl ordet "blygas", som ock sammanhanget i öfrigt angifver tydligen syftet att bemöta eller förekomma en tadlande anmärkning angående en viss låghet i liknelser hos koränens språk, och derföre nämnes äfven myggan såsom bildligt uttryck för något det allra ringaste. Men om så är fallet, inträder det följande uttrycket "och det som är större än hon" icke blott störande, utan rent af uphäfande en sådan mening. Prof. T:s notförklaring hjälper föga saken och synes dessutom orimlig. Ty att Mohammed, om han velat säga något sådant som: "ännu mindre de djur, som äro större än myggan" skulle hafva begagnat sig af ett sådant uttryck, som det ofvannämnda, hvilket snarare innebär motsatsen, är så mycket mindre rimligt, som arabiskan visst icke saknar exakta uttryck för just ett dylikt fall. Också angifva grundskriftens ord egentligen icke: "och hvad som är större än hon", utan *hvad som är utöfver henne*. För öfrigt stöter äfven bestämmningen "hvarjehanda" såsom tillagdt ordet "liknelser." Det är svårt att inse rätta meningen af, att Gud skulle begagna en mygga (eller något ännu större) till *hvarjehanda* liknelser, eller förstå hvad just bestämmningen *hvarjehanda* här vid lag skall kunna innebära såsom tänkbar anledning till blygsel. Saken är ock den, att grundskriftens motsvarande ord *mâ*, hvilket under annan fattning i öfrigt af detta ställe kan vara det så kallade *mâ ibhâmiġġatun* eller *mâ châssatun* samt återgifvas med ett *hvilken som helst* (icke "hvarjehanda"), med

prof. T:s fattning af satsens verb såsom här tagande två objekt eller ett objekt med förutskickad omständighetsbestämning icke kan vara något annat än det så kallade *mâ zâidatun*. Den enda tillfredsställande tolkningen af detta ställe är för öfrigt den, som redan Silv. de Sacy gifvit i sin Gr. ar. I, 539, andra uplagan.

39. I början af samma suras 26:e vers öfversätter prof. T. "Huru kunnen I vara otacksamme emot Gud", och derpå följer sedan ett upräknande af åtskilliga omständigheter, hvilka borde vara talande skäl för något helt annat, d. v. s. för tacksamhet. Man öfverraskas dock icke litet att ibland dessa finna den omständigheten uptagen och genom en särskild förklarande parentes framhäfd, att menniskan skall "framställas inför Gud (till straff)", hvilket, då dervid är fråga om intet mindre än evig fördömelse, sannerligen icke tyckes vara något att tacka för. Också beror denna orimlighet på ett misstag af prof. T., hvilken icke lagt märke till, att grundskriftens motsvarande ord för att ega den bemärkelse af *vara otacksam*, hvilken han här gifvit det, erfordrar helt annan konstruktion, nämligen med direkt objekt, då det under den härvarande med präpositionen *bi* betyder *förneka* (Allah), hvilket också är fullt passande på detta ställe.

40. Slutmeningen i 38:e versen: "ty för mig skolen i rädas", i st. f. och mig, *mig rädens* blir genom det motiverande *ty*, hvarmed den af prof. T. inledes helt enkelt en orimlighet, hälst i sammanhang med det, som förutgår, och hvori såsom ett bevekande skäl af helt annan beskaffenhet uttalats försäkringen om Allahs vidhållande af sina löften, ifall Israels barn vidhölle sina.

41. Äfven af den följande, 39:e versen gifver prof. T. en öfversättning: "Bortblanden icke sanningen med lögn, så att I, mot bättre vetande fördöljen sanningen", som innebär en mycket oklar eller rent förvriden mening. Grundskriftens ord, som, riktigare fattade, kunde återgifvas med *mängen icke sanningen med lögnen, jämte att I med vetskap döljen den*, innebära en dubbel tillvitelse, nämligen icke blott den ofta framkastade beskyllningen mot judar och kristne att hafva uteslutit och undandolt åtskilliga i deras heliga skrifter ursprungligen gifna upenbareelser, som skulle innehållit förutsägelser om Mohammeds upträdande, utan ock, hvad än värre vore, genom lögnaktiga förvrängningar förfalskat desamma. Det egentliga felet å prof. T:s sida ligger i en missupfattning af den arab. konjunktionen *va*, i ordet *va-taktumû*, hvilken af honom återgifves med ett "så att", hvartill dock snarare hade erfordrats ett *fa*. Detta *va* är nämligen på härvarande ställe det så kallade *vavu-l-mâjjati* eller *djamî* (jfr. Zam. s. 72 och Bejdh. s. 52).

42. Då prof. T. låter sin öfversättning i början af 54:e versen lyda: "Och vi läto molnet öfverskygga Eder" "må med skäl frågas, hvilket moln här kan vara menadt, då hvarken i det föregående eller följande talas om något sådant, hvarpå detta kunde hänsyfta. Också har i själfva verket grundskriften icke en singularform, utan en bruten pluralform, hvilket gifver i st. f. "molnet" *molnen*, något som alldeles förändrar saken, i det svenskan likaväl som arabiskan medgifver användandet af den bestämda formen i pluralis, utan att likväl därför några vissa moln behöfva dermed afses.

43. I slutet af 63:e versen förekommer den origtiga tidsformen, "som befalls" i st. f. *som befaller*.

44. Den 67:e versen jämte början af den 68:e lyder i prof. T:s öfversättning sålunda: "Sedan I haden dödat en menniska och tvistaden om hennes *baneman*, så yppade Gud hvad I fördolden." Dervid synes meningens rätta beskaffenhet helt och hållet missförstådd. Upslaget sker nämligen här genom det alldeles enahanda arabiska *va'idh*, hvilket prof. T. på andra ställen återgifver med åtskilliga onödigtvis omskrifvande och mångfaldigt varierade ifyllningar med kursiv stil (se n:r 22), endast att detta här icke bildar upslag till anförande af en ny tilldragelse, utan blott återuptager och fortsätter den genom samma uttryck i 63:e versen inledda påminnelsen om förflutna händelser. Att här fatta det såsom inledande en försats, vare sig till 68:e versen såsom eftersats, eller, såsom prof. T. menat, till slutmeningen i samma 67:e vers, är stridande mot all arabisk grammatik och allt bevisligt språkbruk. Framför allt gäller detta den senare eller prof. T:s upfattning, hvilken omöjliggöres af det framför 67:e versens sista mening stående *va*. Också förklara både Kessâf och ¹¹Anvâru-t-tanzil den sats, hvarmed den 68:e versen börjar, stå i vidordnad förhållande till begynnelsesatserna i 67:e versen, på samma gång de angifva dennas med *va* (och) inledda slutmening såsom en parentessats med futural-syftning. Det enda rigtiga sättet att återgifva ifrågavarande ställe blir alltså denna: *Och då I hafven* (eller möjligen bättre, med underförstående af det arabiska *kuntum*, *I haden*) *dödat en man och deröfver råkat i strid eder emellan, men ¹²Allâh skulle bringa i ljuset, hvad I dolden, och vi så sade* o. s. v.

45. När prof. T. återgifver början af den 71:a versen på följande sätt: "När de möta de troende säga de: ""vi tro."" Men när de bortgå, den ene till den andre af dem, säga de": o. s. v. synes han hafva kommit till denna, hvad både innehåll och form angår, något oklara och konstiga mening genom ett misskännande af rätta bemärkelsen i det arabiska verbet *chalâ*, hvilket visserligen under en viss konstruk-

tion kan betyda *blifva ledig från något, lemna en sak eller sysselsättning* och, i användning om tid, *förflyta, gå ut, till ända*, men aldrig, såsom prof. Tornberg på detta ställe velat hafva det, *gå bort*, Huru skulle också här kunna rimligen talas om något deras *bortgående till hvarandra*, då de ju omedelbart förut omnämnts såsom *tillsammans* mötande de troende? Verkliga förhållandet är äfven det, att hos detta verb under härvarande konstruktion begreppet af *ledighet, frihet* springer öfver i det af *enslighet, tomhet, ensamhet*. Rätta öfversättningen af senare delen af detta ställe blifver då denna: *men när de komma ensamme med hvarandra, säga de o. s. v.*

46. Verserna 74 och 75 befinnas sålunda återgifna: "De säga: *helveteselden* skall vidröra oss endast några få dagar." Säg: "hafven I gjort ett förbund med Gud, så skall ej Gud bryta sitt förbund. Eller sägen I om Gud hvad I icke veten?" 75. Jo! hvar och en som begår ondt och af sin synd insnärjd blifvit, han skall komma i elden och der i evighet förblifva." Denna öfversättning lider både såsom svenskt språkprof och hvad dess motsvarighet till den arabiskska grundskriften angår af betänkliga fel och brister. Sålunda har prof. T. genom den vändning han gifvit den första satsen, i det han gjort den, i stället för negativ: *Elden skall icke nå oss annat än för några få dagar*, till affirmativ *helveteselden* skall vidröra oss endast några få dagar" — hur tillåten en sådan vändning eljes må vara — här gjort ett svårt missgrepp och bragt det "jo", hvarmed han börjar den följande versen, att intaga en alldeles obegriplig ställning. Häre röjer sig ett förbiseende icke mindre af hvad arabiskt än svenskt språkbruk kräfver. Ty likaväl som det svenska *jo* förutsätter en föregående negativ sats, lika litet kan det i detta fall motsvarande arabiska *balâ* undvara en sådan (se Mufassal s. 144 ed. Broch. Jfr. för öfrigt såväl Kessâf, I, s. 86, som 'Anvâru-t-tanzîl s. 69). Hade prof. Tornberg haft denna omständighet klar och bestämd för sig, skulle knappast misstaget i den svenska öfversättningen varit möjligt. Dertill kommer att han genom att återgifva grundskriftens i midten af 74:e versen befintliga frågande sats, hvilken i öfversättning borde lyda: *männe I slutit ett förbund med 'Allâh*, helt enkelt såsom konditionel försats till den derpå inträdande parentetiska eftersatsen, hvars verkliga försats, såsom själfgifvet framgående ur denna frågesats, är rätt och slätt underförstådd, likaledes ställt det "eller", hvarmed versens slutmening börjar, sväfvande i luften. Grundskriftens deremot svarande partikel *'am* kan visserligen ock (jfr. de båda nyssnämnda verken å samma sidor) fattas i en mindre nära anslutning till föregående

frågesats d. v. s. såsom ett så kalladt *'am munkati' atun*, men att en sådan upfattning deraf icke gerna kan ligga till grund för prof. T:s återgifvande af härvarande ställe framgår såväl af själfva detta "eller", hvarmed han öfversätter detsamma — det motsvarar nämligen i sådant fall, såsom Bejdh. också anmärker, snarare ett *bal* (sv. *nej!* utan) — som af det alldeles omvända förhållandet i hvad angår den föregående och följande satsens beskaffenhet af frågesats eller icke frågesats mot hvad i sådan händelse bort ega rum. En riktig öfversättning af ifrågavarande verser skulle lyda ungefär sålunda: *Äfven säga de: "icke skall elden annat än för några lätt räknade dagar nå oss." Säg: "Männe I hafven slutit aftal med 'Alláh — då sviker visserligen icke 'Alláh sitt aftal — eller sägen I om 'Alláh hvad I icke veten? Jo, de, som samka ondt, och på hvilka synden vaktar, de skola varda delaktige af elden och der evigt stannande."*

48. Då det i VII:e surans 15:e vers hos prof. T. heter: "Han sade: *medan jag (genom din befallning) förledts till affall, så skall jag sannerligen lura på människorna på din rätta väg*", i st. f. *Han sade: "då skall jag, så sant du mig bragt på fall, förvisso ligga i bakhåll för dem vid din väg, den rätta"*, må, för att icke tala om den onödiga passiva vändningen med dertill anslutande godtyckliga parentestillägg, här blott påpekas, att den fattning af för- och eftersats, som ligger uttryckt i prof. T:s öfversättning, står i strid med arabiska språklärens lagar och förbjudes, enligt hvad ock såväl i Kessâf som *'Anváru-t-tanzil* uttryckligen förklaras, af det bekräftande eller förstärkande *la*, hvarmed det senare verbet är präfigeradt.

49. Öfversättningen af *'Allåhs* ord till djäfvulen i den senare delen af 17:e versen i samma sura: "Om någon af dem följer dig, så skall jag sannerligen fylla helvetet med Eder alle", gifver en alldeles falsk mening, då efter svenskt språkbruk uttrycket "Eder alle" o-vilkorligen är att anse såsom gällande flera än två, och straffet alltså här måste fattas såsom hotande alla till och med om blott en ende sällade sig till djäfvulen. Så är dock ingalunda grundskriftens mening och rätta syftet tillgodoses endast då fullständigt, om det kollektiva indefinit-pronomen *man* i början af satsen återgifves, såsom sig bör, med *Om några*, i st. f. "Om någon."

50. Äfven återgifvandet af den följande 18:e versen: "O Adam! tagen du och din maka eder bostad i paradiset. Af hvad helst i viljen, mågen I äta, men nalkens icke detta här trädet, ty då synden I", röjer åtskilliga misstag. Först och främst fordrar såväl tillbörlig motsvarighet till den arabiska grundskriften, som ock svenskt språk-

bruk och allmän logik singularformen *tag* i st. f. pluralen "tagen." Det är nämligen i första meningen uttryckligen blott Adam, som tilltalas, och hans maka kan så mycket mindre tänkas dervid inbegripen på ett sätt, att pluralformen i imperativen derigenom möjliggöres, som ännu i det possessiva pronomen "din", hvarmed hon omedelbart derpå utmärkes, detta hänvändande till Adam ensam åter betonas. Först i den följande meningen går talet öfver till dem båda. Vidare har just icke heller den följande meningen vunnit på, att i stället för ett grundskriften närmast motsvarande *hvar hälst träd* "Af hvad helst." Det synes nämligen af hvad närmast derpå kommer, att just den lokala bestämningen måste vara den här företrädesvis afsedda. Ytterligare innebär det grund- eller orsaks-angifvande "ty", i st. f. ett följd-betecknande *att så* eller *så att*, ett misskännande af den arabiska konstruktionen med verbet i subjunktiv-form. Med rättande af dessa misstag skulle en ordagrann öfversättning komma att lyda ungefär så: *Men du Adam! bo, du jämte din maka, i lustgården, och mån I äta, hvar hälst I viljen, dock nalkens icke detta trädet, att så I varden syndare.* Slutligen har denna vers, som tydligen utgör en fortsättning af 'Allåhs tal i den 17:e, af prof. T. mindre riktigt skilts från denna och gjorts till upslag för en ny afdelning.

51. Då det omedelbart derpå i den 19:e versen, sådan den af prof. T. öfversättes, heter: "Men satan hviskade till dem, för att han skulle visa dem hvad de icke sågo af sin blygd och sade": o. s. v., råkar man verkligen i förlägenhet om hvad härmed förstås, hvad det kan vara, som de, såsom här antydes, förut månde hafva sett, till skilnad från det, som de nu skulle hafva fått sig visadt. Någon sådan tvätydighet finnes dock alldeles icke, om man riktigt återgifver grundskriften, hvilken blott säger detta: *Sedan tillhviskade dem satan, för att röja för dem, hvad som varit för dem doldt, nämligen deras blygd, och sade:* o. s. v. Felet ligger, såsom synes, hos prof. T. dels i den godtyckliga omskrifningen "hvad de icke sågo" för *hvad som varit för dem doldt*, dels i misskännandet af rätta betydelsen hos den arabiska präpositionen *min*, som på detta ställe icke är, eller kan vara det så kallade *min li-t-tab'idi* d. v. s. det partitiva *af*, utan är det s. k. *min li-t-tab'ini* motsvarande vårt explikativa *nämligen* (deras blygd).

52. I slutet af den 25:e versen, lydande: "Detta har Gud uppenbarat så att de skola få eftertanke", i st. f. *Detta är bland 'Allåhs tecken, för den händelse de månde besinna sig*, spårar man samma missupfattning af det arabiska *la'alla*, som vi redan förut på flera ställen haft anledning att påpeka. Angående denna partikels egent-

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft

liga betydelse se Casp. gram. ed. Wright I, s. 231 och II, s. 61. Man märke för öfrigt den onödiga omskrifningen i denna menings första del.

53. Prof. T:s öfversättning af slutet i den 28:e versen: "Somlige leder Han, andre åter hemfölo med rätta åt villfarelsen, ty de togo satanerne till vänner framför Gud och anse sig vara på den rätta vägen" lider först och främst af en betänklig förbistring i tidsföljd och dermed sammanhängande inre motsägelse, upkommen derigenom, att han återgifver det första af grundskriftens perfekt med präsens ("leder") och de båda följande såsom imperfekt, i stället för att alla tre bort få gå för, hvad de äro, verkliga präterita, dels genom öfversättandet af det bekräftande arabiska 'inna (*sannerligen*) med ett orsaksangifvande eller förklarande "ty." Hvad vill det nämligen säga, att andre med rätta *hemfölo* (d. v. s. någon gång i förfluten tid, men när männe?) derföre att de *anse* (d. v. s. i närvarande tid) sig vara på den rätta vägen. Dertill har prof. T. af de två möjliga bemärkelser, som det arabiska verbet *hakka* vid konstruktion med präpositionen 'alâ kan ega, nämligen *träffa med rätta* eller *träffa med nödvändighet*, här valt just den minst passande. Att någon med rätta hemfaller åt villfarelsen låter knappast säga sig. Efter texten skulle en riktig öfversättning blifva ungefär denna: *En del har han vägledt, en annan har villfarelsen oundgängligen drabbat. Sannerligen, de hafva valt sig djäflarne till ledare framför 'Allâh och mena sig vara på rätt väg stadd.*

54. Äfven slutet af den 31:a versen i samma VII:e sura gifver i det skick, prof. T. låtit den erhålla, anledning till åtskilliga väsendtliga anmärkningar. Dén lyder nämligen sålunda: "Säg: "min Herre har förbjudit allt skamligt, vare sig öppet eller förborgadt, såväl som synd, öfvermod med orättvisa, och att uppställa jemte Gud det till jemlike, hvartill ingen fullmagt blifvit Eder gifven, samt att säga om Gud hvad I icke veten." Närmre efter grundskriften borde den emellertid hafva ungefär följande lydelse: *Säg: "min Herre har förbjudit endast skamligheter, vare sig upenbara sådana eller hemliga, samt synd och öfverträdelse i orättfärdighet, äfvensom att I jämte 'Allâh i mångguderi dyrken hvad han icke låtit någon fullmagt tillstäda, och att I påbörden 'Allâh hvad I icke veten."* Här af framgår nu till en början att prof. T. under sannolikt misskännande, likasom på många andra ställen, af den inskränkande bemärkelsen (*endast*) hos grundskriftens 'innamâ här alldeles underlåtit att återgifva detta ord, hvilket dock i detta fall är så mycket oeftergiffigare, som just derigenom motsättningen af det verkliga förbudna till det i föregående vers såsom icke förbudet angifna på detta ställe betonas. Vidare sy-

nes ett misskännande af den arabiska textens motsvarande konstruktion ligga till grund för det onödigtvis omskrivande, i *härvarande sammanhang* äfven efter svenskt språkbruk otillåtliga uttrycket "hvertill ingen fullmakt blifvit Eder gifven." Det *bihi*, som i texten motsvarar ordet "hvertill" kan nämligen enligt arabiskt språkbruk icke vara en bestämning till det ord, som här återgifves med fullmakt, utan måste anses bero af själfva det verb, som ofvan återgifvits med *lâtit tillstäda* (eg. *lâtit nedkomma med*). Icke håller svenskan medgifver uttrycket *gifva fullmakt till* (i samma mening som *på*) med afseende på ett föremål, en varelse, ett väsende, utan endast i fråga om en handling, ett förfaringssätt. Slutligen har ock prof. T. mindre lämpligt och noggrant begagnat sig af uttrycket "säga om Gud" i st. f. *påbörda Gud*, liksom vore grundskriftens *takûlâna* icke konstrueradt 'alâ utan 'an.

Vi afsluta härmed vår granskning af prof. Tornbergs Korân-öfversättning, beklagande att denna undersökning, ehuru inskränkt till blott några få sidor af arbetet, genom omständigheternas magt vuxit ut till sådant omfång, att den möjligen mer än tillbörligt är tagit läsarens tid och tålmod i anspråk, och lemna nu åt dennes eget ompröfvande att afgöra, huruvida de mindre gynsamma omdömen deröfver, hvilka vi ansett för vår pligt att offentliggöra, kunna anses för stränga. Endast det vilja vi ännu tillägga. Så i flera väsentliga hänseenden otillfredsställande resultatet af denna granskning utfallit, så bristfälligt i både formelt och sakligt afseende detta arbete visar sig, och framför allt i så tvätydig dager detsamma framstår genom att befinnas till en god del vara icke en öfversättning från arabiskan, hvarför det utgifves, utan från tyska utdrag i Sprengers verk: "Das Leben und die Lehre des Mohammad", måste vi bekänna oss stanna i verklig förlägenhet att afgöra, hvad man bör tänka om följande af prof. Tornberg i det förord, hvarmed han beledsagar de sista häftena af denna öfversättning, afgifna förklaring: "Under min snart fyrtiåriga verksamhet såsom akademisk lärare har jag haft tillfälle att både enskildt och offentligen, mer än en gång genomgå hela Korânen, och min öfversättning har omarbetats hel och hållen trenne gånger, och jag kan försäkra, att hvarje ord och mening vägt och begrundats från alla sidor." Huru än härmed må vara, ett är likväl klart: skulle ock prof. Tornberg, såsom af denna förklaring vill synas antydt, hafva haft en själfständigt utarbetad öfversättning fullt färdig vid den tid, då för ett tiotal af år sedan nyss omnämnda verk utkom, eller då detsamma möjligen först senare blef för prof. T. bekant eller tillgängligt, och hade å

ena sidan detta prof. Tornbergs arbete också motsvarat alla berättigade anspråk på en verkligt god öfversättning, hvad dock ofvanstående granskning visar icke gerna kunna hafva varit fallet, och å andra sidan de utdrag ur Korânen, som Sprengers sagda verk i tysk öfversättning meddelar, varit aldrig så förträffliga, omöjligen hade dock ett slutligt godt och helgjutet arbete kunnat framgå såsom resultat af en omarbetning, sådan som den prof. Tornberg företagit sig, då han, oafsedt andra än' viktigare betänkligheter, utan genomgående ändring och sammanjämkning af allt det öfriga lätit en nästan ordagrann öfversättning af dessa tyska utdrag på mångfaldiga ställen aflösa förutbefintliga, af honom själf utarbetade delar.

17. 11. 1876
100 076 384

D: De 1912

ULB Halle

3/1

000 876 356

